N°. 30. Donderdag 27 Juli 1922. 22ste Jaargang.

Ligt ter raadpleging en lezing op de leestafels der Oost- en West-Indische Mailbooten en der voornaamste Sociëteiten, Hotels, Café's en Leesinrichtingen, zoowel hier te lande als in Oost- en West-Indië.

HET KOLONIAAL WEEKBLAD

ORGAAN DER VEREENIGING

OOST EN WEST

Opgericht door Kolonel G. E. V. L. van Zuylen, 21 Maart 1900.

„Het Koloniaal belang is een algemeen Nederlandsch belang".

KANTOREN:
HOOFDBESTUUR . . . . } HEULSTRAAT 17, DEN HAAG.
INLICHTINGENDIENST . . . . . } TELEF. 4519. POSTGIRO 14574

MEDEDEELINGEN of INGEZONDEN STUKKEN moeten worden geadresseerd „aan de Redactie-Commissie", en gezonden aan de Presidente: HEERENGRACHT 7, DEN HAAG.

ADMINISTRATIE VAN HET „KOLONIAAL WEEKBLAD"
HEULSTRAAT 17, DEN HAAG. TEL. 4519. POSTGIRO 14574

Voor *Administratie* en *Verandering van Woonplaats* wende men zich in Nederland tot den Administr.: HEULSTRAAT 17, Tel. 4519. Postgiro 14574; in Nederl.-Indië tot den Hoofdvertegenwoordiger te SOLO, Mr. K. FAUSER. Voor *Advertentiën* tot de DRUKKERIJ TEN HAGEN, NOBELSTRAAT 20, Tel. Interc. 474 en 475. Postgiro No. 17260, beiden DEN HAAG.

Het Cultuurstelsel.

Door H. A. RITTER.

(*Slot.*)

Voor *Java*. De Javaan werd aan den arbeid gezet. Van den Bosch, benoemd tot Gouverneur-Generaal, landde Januari 1830 te Batavia. De Javaoorlog was juist geëindigd. De Vorstenlanden waren tot absolute onderwerping gebracht.

„Te midden van langdurige rampspoeden, neigen „alle volken tot fatalisme. Heeft de oorlogskans beslist, dan zal eene natie niet spoedig den strijd heropenen, hoe hard het juk valt, dat haar wordt opgelegd. De deugden, die in haar zijn, nemen eene „andere rigting. Zij lossen zich op in langmoedige „en nederige onderwerping aan de eischen van den „overwinnaar. Dit was werkelijk het geval met de „Javanen. Met Dipo Negoro verdween hun laatste „hoop. Hun nationaal droombeeld veranderde in „treurige gelatenheid. Zij waren bereid te bukken „voor den Westerschen gebieder, wiens ster bestendig aan den Oosterschen hemel schitterde."

Bij de uitvoering van het cultuurstelsel behoefde Van den Bosch zich dus niet te bekommeren om de bevolking, die daarvan den last had te dragen.

Hij begon dan ook aanstonds flink. Met de *indigo* in de Preanger-Regentschappen Juli en Augustus 1830. De *suikercultuur volgde* Augustus 1830. De koffiecultuur bestond reeds in beginsel. Van den Bosch behoefde haar alleen maar uit te breiden. Van 1833—1835 werd last gegeven tot het bijplanten van 94 millioen boomen. De plannen der Regeering omvatten 70.000 bunders met suiker, 90.000 bunders met indigo, tabak en andere gewassen te doen beplanten, ten einde aldus, behalve van koffie, een productie van ten minste 1.500.000 pikols suiker en ongeveer 60.000 pikols indigo, tabak en andere gewassen te verkrijgen. Door dit alles zou de schatkist jaarlijks een voordeel genieten van *f* 16.000.000.

„Het is bekend, dat de uitkomst deze verwachting nog heeft overtroffen, hoewel Van den Bosch, om „het verlangde cijfer van productie te verkrijgen, „zulk een groote uitgestrektheid gronds niet noodig „heeft gehad als hij aanvankelijk vermoedde." (Pierson).

* * *

Om die uitkomsten te verkrijgen, had Van den Bosch — gelijk Pierson opmerkt — de krachtige medewerking van het inlandsch bestuur en van de Nederlandsche ambtenaren noodig. Hij herstelde daarom het *ambtelijk landbezit* om de hoofden in het gevlei te komen en richtte — ter beteugeling van mogelijke onlusten, inlandsche schutterij of *barisans* op, die stonden onder bevel der hoofden.

De Raad van Indië was echter niet geheel en al ingenomen met deze plannen en hunne uitvoering. *Merkus*, in dezen tijd van het bestuur der Molukken teruggekeerd, kantte zich in den Raad dadelijk tegen Van den Bosch. Het werd een hevige twist. De G.-G. dacht er reeds aan Merkus uit Indië te verbannen. Om te overwinnen verlangde hij absolute macht. Die werd hem verleend als *Commissaris-Generaal over Nederlandsch-Indië. J. C. Baud* werd intermediair Gouverneur-Generaal.

Wij zullen onze lezers niet lastig vallen met alle maatregelen door v. d. Bosch genomen en alle voorvallen op te noemen of te schetsen. Trouwens van den Bosch zelf ging naar Nederland terug (1836). De nood was daar hoe langer hoe hooger gestegen. Als Minister van Koloniën zweepte hij het Indisch Bestuur op en overlaadde den G.G.- de Eerens met onverdiende verwijten. Indië moest de kosten beta-

DEN LEDEN wordt beleefd doch dringend verzocht, bij adresverandering, hiervan ten spoedigste mededeeling te doen: in Nederland aan den Heer Administrateur der Vereeniging, Heulstraat 17, Den Haag; in Indië aan den Hoofdvertegenwoordiger, den Heer Mr. K. FAUSER te Solo (Java).

len van de 100.000 man, die het Noorden op de been moest brengen. En daartoe waren alle middelen goed genoeg. Ook de invoering van het duitenstelsel op Java, dat de financiën daar geheel in de war bracht. De Handelmaatschappij had *f* 40.000.000 te eischen van de Regeering. Een nieuwe leening van *f* 56.000.000 om met die maatschappij in het reine te komen, was noodzakelijk. Die werd verworpen door de Tweede Kamer, 20 Dec. 1839. Van den Bosch trad af. De Koning, die hem reeds Baron had gemaakt, maakte hem Graaf en nog tot 1844 bleef v. d. Bosch het eind der dingen in Indië voorspellen, nu hem de leiding niet meer gelaten was.

Baud trad op als G.-G. en onder hem werd het stelsel tot 1850 met kracht gehandhaafd. Nederland kreeg geld uit Indië. Het *batig slot* werd een vasten vorm gegeven, waarop de begrooting steunde.

***

Tot 1850 was — zegt Pierson — *gelddorst* het leidend beginsel onzer politiek. Voor de inlandsche bevolking was het gevolg daarvan *hongersnood*.

Geen zweem toch was er overgebleven van de grondslagen, waarop het cultuurstel had berust.

„De theorieën van Van den Bosch had men één „voor één verlaten. Alleen werd volstandig vastge„houden aan zijn denkbeeld om de producten voor „het moederland zoo goedkoop mogelijk, des noods „voor *niet* te verkrijgen." (Van Soest).

Acht honderdduizend huisgezinnen waren dienstbaar gemaakt voor de cultures. Te zamen eene bevolking van 4.000.000 zielen of 50 pCt. der geheele bevolking van Java. In 1835 waren 42.000 bouws velden aan de Javanen ontnomen. In 1845 was dat getal gestegen tot 86.000 bouws.[1])

Ieder landbouwend gezin ontving per jaar voor het suikerriet gemiddeld niet meer dan *f* 17.20; voor de indigo *f* 12.22; voor de tabak *f* 11.93; *f* 15.12 voor de koffie; *f* 12.25 voor de kopal of cochenilla; *f* 10.90 voor de kaneel; *f* 4.32 voor de peper; *f* 2.53 voor de zijde. Daarbij was het verboden op de omliggende velden rijst en tweede gewassen te teelen. Groote afstanden moesten door de inlanders worden afgelegd. Indien dit niet het geval ware geweest, zouden zij het vierdubbele hebben genoten, tegen de helft of twee derden minder arbeid.

De ingestelde cultuurprocenten voor de ambtenaren, die den inlandschen arbeid moesten nagaan, waren geweldig. Residenten met *f* 12 of *f* 15.000 's jaars, zagen daardoor hun inkomen met *f* 10 à *f* 25.000 stijgen.

De gevolgen van dit stelsel waren, dat de helft van Java feitelijk in een slavenkolonie was veranderd. Ik zal een feit aanhalen: De huisgezinnen konden boven de Preanger de velden niet meer verlaten, zooveel was er te doen. Er ontstond een uit de praktijk ontleend gezegde: *geboren worden, trouwen en sterven* gebeurt tegenwoordig op het veld. Dat was letterlijk waar. Van Soest heeft 50 bladzijden noodig om de ellende te beschrijven. *Er ontstond hongersnood.*

„Volgens eene matige schatting stierven, van Oc„tober 1849 tot Maart 1850, meer dan 100.000 man„nen, vrouwen en kinderen den hongersdood in de „straten en loodsen en in de nabijheid van Semarang." (Van Soest). Zij hadden hun eigen rijstvelden niet meer kunnen bewerken......

Après celà, tirons l'échelle!

***

Pierson geeft: Financieele resultaten van het Kultuurstelsel in vijf en twintig jaren.

Wij willen dit overnemen:

1840—1844	*f* 39.341.651
1845—1849	„ 35.056.820
1850—1854	„ 86.534.823
1855—1859	„ 142.602.693
1860—1864	„ 158.421.262
	f 461.957.249

Dat is dus bijna *f* 462.000.000. Wel had Lord Hetzel resultaten behaald. In plaats van *f* 2.600.000

[1]) Ruim 610 $K.M^2$. = 61.000 H.A.

Feuilleton.

Eene reis naar Indië vóór 80 jaar.

DOOR M. C. VAN ROUVEROY VAN NIEUWAAL.

(Vervolg).

Ook den volgenden dag blies de wind uit de verkeerde richting, maar 's avonds sloeg hij om en werd tot het vertrek besloten. „Spoedig werd nu het schip door onze militairen tot voorbij Schalkwijk getrokken(!) Ik echter wandelde met een paar vrienden langs het water tot Schalkwijk" (kan het gemoedelijker?), „waar wij met een goed glas wijn onze blijvende vriendschap beklonken."

Nauwelijks was de Haarlemmermeer binnengevaren, of daar begon het alweer geducht te spoken; ternauwernood werd een botsing met een tegenlegger vermeden, doordat op het laatste oogenblik het roer omgegooid werd, maar ongelukkigerwijze liep, door die plotselinge wending, de schuit met volle vaart aan den wal vast. Nieuwe ontsteltenis: „de schippersvrouw sloeg hare angstvolle oogen ten hemel, zette de kaars onder de tafel(?), viel op haar knieën en bad met groot geschrei. De schipper liet het roer aan zichzelf over, rende wanhopig van voren naar achteren en van daar weer terug, terwijl de oude, zwakke knecht al zijn krachten inspande, om de boomen beschikbaar te maken." Daarmede werkten de soldaten als galeislaven, om de schuit weer vlot te krijgen. Gemakkelijk ging dat niet: ten eerste zat het vaartuig vrij vast in den grond, daarenboven maakten de sterke bewegingen, die het onderging en het over het dek gulpende water het werk zeer bezwarend. Toch gelukte het na 3½ uur ploeteren en zwoegen, waarin ten slotte ook de officieren deelden, de kast weer vlot te krijgen, maar met verlies van eenige boomen en een bootje. Nu werd het anker uitgeworpen en kregen de soldaten als belooning een flinke hartversterking.

Den volgenden morgen werd met goeden moed de reis voortgezet, maar alweer niet zonder averij, want de stag brak, waardoor de mast angstwekkend begon te schudden. Te Oude Wetering werd de schade hersteld en lieten de officieren zich „eenige ververschingen bereiden en de kagchel gloeijend maken." Voor de soldaten zoude ook gezorgd worden, maar dat ging niet zoo vlot. „Bij den eersten den besten bakker inloopende, maakte mijnheer de bakker er eene gewetenszaak van zijn brood aan soldaten te verkoopen" (de brave man scheen een voorlooper te zijn van onze tegenwoordige anti-militaristen!); „hij had veel tegen ons in te brengen en leverde zijn brood niet dan gedwongen af; en toen hem eene quittantie voor het ontvangen geld werd gevraagd, was hij in 't geheel niet te spreken, beweerde geen inkt in huis te hebben en verzocht z'n lieve brood terug." Maar ten slotte werd men het toch eens.

Tegen den avond verliet men het dorp, ditmaal bij heerlijk weer. De tocht over het Brasemermeer werd zonder ongelukken volbracht. Welgemoed kwam men te Alphen aan; de bij den troep ingedeelde officieren gingen naar den wal, om voor hunne onderhebbenden te zorgen. Onze verteller bleef echter aan boord „om ongeregeldheden te voorkomen." Voor zijn gemis aan een wandeling op vasten grond zoude hij schadeloos gesteld worden, want de troep hield zich rustig; daarenboven wilde het toeval, „dat ons schip juist achter eene kostschool voor jonge dames was komen te liggen en dat deze juist eene wandeling maakten op de ruime achterplaats. Ik benijdde de aan wal gestapte heeren volstrekt niet" (de ondeugd!) „en amuseerde mij zóó perfect met de allerliefste, dat de klokslag, die het schooluur verkondigde, mij alleronaangenaamst in de ooren klonk. Nog een laatst adieu, nog een laatst kushandje en de pret was voorbij." Helaas, wat is bestendig op dit ondermaansche!

Nadat het reisgezelschap weer voltallig was, werd de tocht voortgezet. „Naast het schip wandelende(!) stapten wij, officieren, met de Duitsche pijp in den mond" (zoo'n ondraagbaar vuurwapen scheen men in die dagen een niet ongeriefelijk reis-rookinstrument te vinden) „langs den Rijn en de vaart tot aan Boskoop, waar wij onzen intrek namen in eene herberg, die tevens tot slagers- en kruidenierswinkel diende; daarna gingen we weer scheep en bereikten op het midden van den dag Gouda." Na den IJsel afgezakt te zijn, voer men de Maas af. Bij Schiedam liep de schuit bijna vast op eene zandplaat (alweer!). De schipper achtte het veiliger hier het anker te laten vallen om het aanbreken van den dag af te wachten. Toen stak er eene ferme bries op, met het gevolg, dat het vaartuig, „met zijn zich

te kort in de jaren vóór 1829, ± f 19.000.000 winst jaarlijks. De hoofdzaak daarvan werd door de koffie opgebracht.

***

Wanneer wij van een lichtzijde mogen spreken voor Java zelf — een oogenblik het feit der onuitsprekelijke ellende en den slavendienst uit het oog verliezende — dan heeft het stelsel de productiviteit van Java doen zien. Dit was te voren onbekend. Maar overigens is het rechtmatig verdwenen onder de aanvallen van hen, die konden aantoonen, dat in 1864 de vette jaren begonnen voorbij te gaan en dat de cultuur-pressie ook geldelijk op een fiasco moest uitloopen. Voor Nederland zelf had het een tijdelijk gunstige werking voor handel en scheepvaart. Maar op den duur een ongunstige uitwerking. Pierson toont dat helder aan. Maar het spreekt van zelf, dat wij in een journalistiek artikel daarvan niets kunnen overnemen.

Eindigen wij liever met de opmerking, dat het cultuurstelsel gelukkig reeds lang tot zijn vaderen verzameld is en met die, waarmede van Soest zijne belangwekkende studie besluit: „Indien men daar„uit (d.i. uit de geschiedenis van het cultuurstelsel) „een les wil trekken, nooit kan het de les wezen „om ontrouw te worden aan de beginselen van vrij„heid en rechtvaardigheid."

Een Circulaire.

Van de Vereeniging „Ik zal handhaven" werd de volgende circulaire ontvangen: *Landelijk Comité 25-jarig Regeerings-jubileum van Hare Majesteit de Koningin.*

Men verzoekt ons te berichten, dat vereenigingen, welke instemming wenschen te betuigen met bovenstaand plan, zich alsnog kunnen aanmelden tot deelname. Het voornemen bestaat in Augustus een vergadering te houden waar plannen nader worden uiteengezet, om zoo grootsch mogelijk en waardig dit jubileum te herdenken. Gedachtig aan de spreuk: „Eendracht maakt macht", is de bedoeling, dat een zeer groot aantal vereenigingen onze Vorstin een hulde zullen brengen, om tevens bij vernieuwing de verzekering te geven van onwankelbare trouw aan ons geliefd Oranjehuis. Aanmelding kan geschieden bij het Secretariaat der Vereeniging Oranjebond, Luthersche Burgwal 13, Den Haag, of bij Albert v. d. Horst, Emmastraat 10, Amsterdam.

De aanmelding kan geschieden tot uiterlijk 31 Juli a.s.

De eerste vergadering zal in Utrecht gehouden worden.

Van een Hollandsche Plaats, „waar niet de handschoen, maar wel de fietsband slijt".

Lezeressen en lezers in Oost- en West, herinnert ge U nog uit Uw jeugd, wat ge geleerd hebt van de Veluwe? We vergeten al die wijsheid nogal gauw, maar ook blijft er nog wel eens wat van hangen; en zoo herinnert ge U allicht de termen: diluvium, heuvelachtig, boschrijk, zandverstuivingen, niet erg vruchtbaar, beekjes met helder water, papierfabrieken...... en op 't Loo bij Apeldoorn woont 's zomers de Koningin......

Dat Apeldoorn van toen, zoudt ge nu niet meer herkennen, en al heeft het niet zulke groeistuipen als Bandoeng, toch heeft het zich vooral in de laatste jaren ook snel uitgebreid. Toen eenigen tijd geleden een onzer bekende Nederlanders, die Apeldoorn alleen kende uit zijn jongensjaren, het dorp weer terugzag, was een zijner eerste spontane opmerkingen: „Wat 'n prachtige moderne winkels heb je hier!"

Een goede 100 jaar geleden telde het ongeveer 5000 inwoners; in 1890 ± 20000; in 1900 ruim 30.000 en nu iets over de 50.000! Dat wil zeggen de heele gemeente. De kom van „het Dorp" zal ongeveer 40.000 inwoners tellen. Wat het aantal inwoners betreft, is Apeldoorn dus wel zoo langzamerhand van dorp tot stad uitgegroeid en met dien

noemenden „besten zeeman, die ooit had gevaren", pardoes tegen den oever werd geworpen. Maar gelukkig, vier uren later, bij opkomend getij, raakte de schuit weer vlot.

Zonder ongelukken ditmaal werd Nieuwe Sluis en kort daarop Hellevoetsluis bereikt.

Daar werden de reizigers met gejuich ontvangen. „Het verhaal van hunne rampspoeden had daarheen reeds zijn weg gevonden, natuurlijk met de gewone overdrijving; het geheele gezelschap was verongelukt, had gruwelijk geleden van honger en dorst, heette het. Een vroeger reeds ter plaatse aangekomen, mede voor Indië bestemde troepje, ontving de nieuw aangekomen krijgsmakkers met „daverende hoezee's en hartelijke(!) vloeken."

Om zich wat te vertreden, na de onzalige reis op de tjalk, maakten de officieren eene wandeling door de stad, een genoegen van matigen en zeer voorbijgaanden aard.

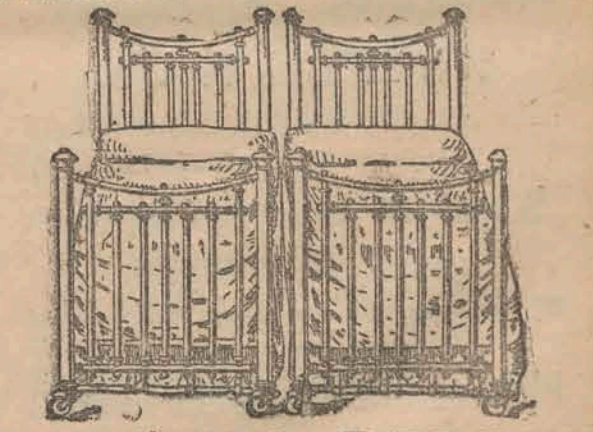
Men scheepte zich in op het schip, dat hen naar Indië zoude overbrengen. Voortgezeuld door een klein sleepbootje, kwam dit voor Brouwershaven. Men. schreef dien dag 29 October 1841. Den 20en van Harderwijk vertrokken, waren dus met de reis per tjalk een tiental dagen heengegaan!

Te Brouwershaven zouden onze reizigers ruimschoots den tijd krijgen om te bekomen van het eerste gedeelte van de reis. De toen heerschende wind was zoo ongunstig, dat er van een spoedig zee kiezen geen sprake kon zijn. De daardoor veroorzaakte gedwongen rust maakte onze schrijver zich ten nutte door eene zeer uitvoerige beschrijving te geven van zijn nieuwe reisgenooten, eene beschrijving, die weinig bizonders geeft, met ééne uitzondering, waarover straks. Om zooveel mogelijk den tijd te dooden, doorkruist hij Brouwershaven in alle richtingen en bewondert plichtmatig alle „bezienswaardigheden" van het stadje, eene taak, die uitteraard vrij spoedig werd volbracht en hem maar matige voldoening schonk. „Brouwershaven," zegt hij, „is eene der ongelukkigste plaatsen, die ik ken." Wat hem intusschen ten zeerste trof, was „eene sprekende gelijkenis in de gelaatstrekken van alle Brouwershavenaars", eene opmerking, die ook vaak gemaakt wordt door personen, die voor het eerst in Indië komen en den indruk krijgen alsof alle inlanders dezelfde gezichten hebben. Een tweede zaak, die des schrijvers verwondering gaande maakte, is „de verwarring, die men in de winkels waarneemt; ten voorbeelde diene slechts, dat een kruidenier tevens banket, bezems, pijpendopjes en horlogies verkoopt; dat een schoenmakerswinkel tevens de woonplaats is van eene vroedvrouw en een bakker, en dat een verver tegelijk handelt in manufacturen en galanterieën". In Indië aangekomen, zal hij ondervinden dat hij een voorproefje had gehad van de echte Indische „toko", waarin, vooral in die dagen, de koopwaren van nog heel wat meer heterogenen aard waren.

Intusschen waren de Brouwershavensche verstrooiingen niet van dien aard, om het tergend lange wachten op een gunstigen wind ook maar eenigszins dragelijk te maken; men verveelde zich dan ook gruwelijk. Eindelijk kwam er dan toch wat wind, maar uit het Westen, ergo niet die gewenscht werd. Maar nog wanhopiger werd het geval, toen die wind zóó hevig begon te blazen, dat de zeelui (die tegenover landkrabben gewoonlijk een zeer hevigen wind niet meer dan „een stevige bries" noemen) hem den naam van „een flinke storm" waardig keurden. Had de kapitein niet onmiddellijk twee zware ankers laten vallen, dan zou zijn schip het lot hebben gedeeld van een paar andere, die op de banken vóór de reede stranden en in korten tijd door de razende golven totaal vernield werden. Overal dreven wrakstukken rond, een gezicht, dat op de passagiers van ons schip nu juist niet opbeurend werkte. Maar gelukkig, de ankers hielden stevig grond en hoewel het vaartuig hevig werkte, waardoor den reizigers het verblijf aan boord alleronaangenaamst was, hadden bepaalde ongelukken er niet plaats. Onzen schrijver echter werd in dien tijd eene speciale bezoeking opgelegd in den vorm van een hevigen aanval van rheumatiek. Bedenkt men, dat hij sedert zijn vertrek van Harderwijk heel wat van de koude, vochtige lucht en het water, waarmede de tjalk herhaaldelijk en ruimschoots was besproeid geworden, geleden had en dat er op het voor Indië bestemde vaartuig geen gelegenheid tot verwarming was (hoe zouden tegenwoordig de passagiers daarover denken?), dan is het geen wonder, dat de rheumatiek hem te pakken kreeg, zóó dat zijne vingers verkromden en hij hevige pijnen moest uitstaan. *)

(Wordt vervolgd.)

*) De genezingbrengende akar-bahar armbanden en kettingen waren toen zeker nog niet uitgevonden? Red.-Comm.

groei is ook het aanzien veranderd.

Gelukkig heeft het in verschillende opzichten het prettige van het dorpsachet behouden. Het aardigst komt dat uit in zijn villaparken, waar groepen van huizen met tuinen, vijvertjes en beken een lief geheel vormen, waar men vrij woont, afzonderlijk en toch gezellig tusschen groen en bloemen. Straten, van huis aan huis vast tegen elkaar gedrongen, zijn hier slechts enkele. Zelfs in de wijken der met aardsche goederen minder ruim bedeelden is bijna overal nog ruimte voor een vriendelijk perkje of een buiten-zitje.

Echter begrijpt U dadelijk, dat bij een zoo sterken aanwas der bevolking er toch ook wel wat veranderd zal zijn in het dorpsche uiterlijk.

Tegenwoordig is de uitbreiding naar het Oosten, langs het Kanaal van Hattem naar Dieren, het fabriekskwartier, en Westwaarts, de Parkzijde. Het dorpje van vroeger is uitgegroeid tot een belangrijk centrum met drukke markten, waarop varkens en eieren de belangrijkste artikelen zijn. Gezellig is het 's Maandagsmorgen achter het Gemeentehuis, waar dan de meest heterogene dingen te koop zijn, waar letterlijk iedereen neust en snuffelt, looft en biedt op koper- en tinwerk antiek en modern; boeken en platen, snuisterijen, lintjes en strikjes.

Daarnaast ontwikkelt zich sterk de industrie, waarvan we hier alleen maar uit de vele fabrieken opnoemen, die voor papier, zandsteen, metaal, lak en verf, rietmeubelen, borstelwerk, zeep, tricot netten, cocos, koperpletterij en voor houtbewerking.

Ook de winkelnering is hier sterk uitgebreid. In dit opzicht is Apeldoorn „bij" en is het volstrekt niet noodig naar een groote stad te gaan. Delicatessen te kust en te keur, tot alles wat een „Toko Betawie" te koop heeft. Op allerlei gebied het nieuwste en zeker niet duurder dan ergens anders. Een bekende kunsthandelaar alhier meubelt huizen...... in Den Haag! Dat is zeker geen bewijs, dat we in ons dorp achter zijn.

Een ander gevolg van dien opbloei is ook, dat voor en na tal van geldinstellingen zich hier gevestigd hebben, waarvan we hier slechts enkele memoreeren als: het filiaal der Ned. Bank; Kantoren der Nationale Bank vereeniging; Geldersche Crediet Vereen., Amsterdamsche Bank, Groningsche- en Hanzebank e.m.a.

Apeldoorn maakt de heele moderne ontwikkeling der tegenwoordige steden mede niet alleen, maar kan die ontwikkeling ook goed bijhouden. Dat blijkt o.a. uit verschillende instellingen op allerlei gebied, uit zijn onderwijsinrichtingen voor hooger-, middelbaar-, U.L.O.-, L.O.- en Vakonderwijs; Rijkskweekschool voor Onderwijzeressen, Rijksnormaallessen, Volksuniversiteit, cursussen van het Koloniaal Instituut te Amsterdam, Openbare Leeszaal.

Op geestelijk gebied is hier werkelijk gelegenheid genoeg zich te ontwikkelen. En niet duur! Schoolgeld voor één kind op H.B.S. of het Gymnasium *f* 51.75; op de U.L.O.-school *f* 30.75.

Ook voor ontspanning is hier goede gelegenheid. De sport heeft hier pracht-ruimte; auto- en motorrijden naar hartelust; fietstochten bij 50-tallen K.M., wandeltochten in diverse lengten, kriskras door de heerlijke bosschen van Hoog Soeren, Wiessel, Ugchelen en andere, naar het vriendelijke Uddelermeer, het grijze Garderen, het idyllische Kootwijk met daar vlakbij het station voor draadlooze telegrafie, Radio-Assel, en de groote houtvesterij Kootwijk van het Staatsboschbeheer, een omgeving vol afwisseling met zijn dennen en heiden, veenplassen en zandstuivingen; de IJselstreek met heerlijke riviergezichten, lommerrijke heeren-boerderijen en kasteelen en ruïnes als Nijenbeek bij Voorst; Huize ter Horst bij Loenen, de Cannenburgh bij Vaassen en last not laest het oude Loo bij Apeldoorn, en de interessante vischkweekerijen der Nederlandsche Heide-Maatschappij bij Emst.

In het bijzonder denk ik hier ook aan onze bad- en zweminrichting, vooral om den flinken directeur-zwemmeester. Geen vreemde jongelui komen er in het „diepe" als ze niet eerst proefzwemmen. Dat lokt wel protest uit van de zijde der waaghalzen, maar dan is het stereotype antwoord steeds: „Verzuip jij in Den Haag, maar hier moet je zwemmen".

Tooneel, zang, muziek, zoo 's zomers als 's winters zijn hier volop te genieten van eerste krachten en alweer niet duur, voor *f* 2.50 of nog minder een eersterangs plaats. De beide bioscopen staan onder toezicht van een ernstige bioscoopcommissie. Een nieuwtje van de laatste dagen is, dat er nu een commissie is gevormd, om de kwestie der schoolbioscoop voor Apeldoorn (de meneer, die dat in handen heeft spreekt liever van filmlessen) te bestudeeren en naar het schijnt achten die dames en heeren de verwezenlijking der plannen niet onmogelijk.

Men leeft hier gemakkelijk en rustig. Knellende conversatie hoeft men niet te volgen. Ongedwongen leeft men hier in en met de natuur.

De laatste uitbreiding, die Apeldoorn ondergaat, is naar de Westkant tegen de heuvelachtige boschrijke rand van het plateau van Hoog Soeren. Daar heeft de gemeente een ruim 500 H.A. groot boschterrein aangekocht en daarvoor een ideaal plan ontworpen voor een tuinstad. (Ik vind 't woord tuindorp liefelijker).

Wie in een van die hoekjes wil bouwen, vindt daarkeur van terreinen in diverse grootte en prijzen. In Apeldoorn zijn bekwame architecten van goeden naam ruim vertegenwoordigend. Met zorg is het zacht golvend terrein „Berg en Bosch" verdeeld om het rustige en natuurlijke niet te schaden. De helft der oppervlakte blijft onbebouwd en ruimte is aangegeven voor allerlei inrichtingen van openbaar nut, welke in een moderne woonplaats niet mogen ontbreken.

't Lijkt ons zoo toe, dat dit een ideaal *home* voor menschen uit Indië zal worden.

Heeft U misschien in de leestrommel het boekje van D. v. d. Ven over Gelderland gehad? Daarin zult U ook een mooi getuigenis vinden over „Berg en Bosch" en het Koninklijke Park (Het Park) waar de Apeldoornsche ingezetenen vrij in mogen wandelen (als ze de moeite nemen in de maand December aan het bureau der intendance een toegangskaart te gaan vragen) en dat daardoor mede een der grootste aantrekkelijkheden van „de parel van de Veluwe" is.

Tenslotte volgt hier nog een vergelijkend staatje van plaatselijke inkomstenbelastingen over 1921—19[illegible]:

Gemeenten.	Bij een inkomen van:			
	5000.— Gulden		10.000.— Gulden	
	Door een gehuwde met 1 kind.	Door een gehuwde met 4 kind.	Door een gehuwde met 1 kind.	Door een gehuwde met 4 kind.
Apeldoorn	f 343.95	f 324.38	f 893.63	f 871.13
Arnhem	„ 408.—	„ 364.50	„ 947.—	„ 900.50
Delft	„ 531.—	„ 528.50	„ 1438.50	„ 1386.—
Haarlem	„ 414.50	„ 371.—	„ 953.50	„ 907.—
Utrecht	„ 428.26	„ 390.46	„ 1058.26	„ 1020.46

Mogelijk hebt ge reeds kennis gemaakt met het geschriftje uit Apeldoorn van het Gemeentelijk Grondbedrijf, dat in Indië verspreid wordt.

Wij hopen U, door iets van de tweede residentie te vertellen, van dienst te zijn geweest. Gaarne stelt het bestuur der Afdeeling Apeldoorn van Oost- en West zich bereid (naast de directie van het Gem. Grondbedrijf en de Vereeniging voor Vreemdelingenverkeer) tot het geven van inlichtingen ook omtrent tehuizen voor Uwe kinderen, die misschien hier hun studie moeten voltooien. In bovengenoemde uitgave hebben zich ruim een dertigtal „Indische" menschen beschikbaar gesteld tot het geven van inlichtingen over Apeldoorn. Wij meenen, afgaande op hun aanbeveling en eigen ervaring, U gerust in overweging te mogen geven, als gij plannen maakt tot vestiging in Holland, ook eens te denken aan ons mooie Apeldoorn.

Apeldoorn, Juni 1922. GOEROE.

Ingezonden Stukken.

Rijswijk, 18 Juli 1922.

Geachte Redactie,

In Uw nummer van 13 Juli komt een, vermoedelijk uit de Sumatra Post overgenomen, artikel voor, dat diepzinnige beschouwingen bevat over de wijze, waarop planten en dieren zijn gekomen op het eiland Krakatau, dat, zooals daar gezegd wordt, in 1883 totaal verwoest zou zijn. Het zij mij vergund te vragen, welke bewijzen de schrijver heeft van die *totale* verwoesting? Er is in den nacht van 26 Augustus 1883, door eene ontploffing van gas of stoom in den krater, een groot stuk van den berg afgebroken en aan de oostzijde in zee geploft, waardoor een golf ontstond, die bij het op 58 K.M. afstand gelegen eiland Toppershoedje 22 Meters hoog was en den volgenden dag, na door het nauwe gedeelte van Straat Soenda te zijn voortgegaan, bij Batavia, op 170 K.M. afstand, nog een rijzing van 1.4 M. veroorzaakte. Het is zeer waarschijnlijk, dat op het eiland Krakatau zelf de golf nog hooger dan 22 M. geweest is, maar daardoor zal toch niet het heele eiland overstroomd zijn geworden; het Westelijk deel zal in 't midden wel zoo hoog zijn, dat daar planten en dieren konden blijven leven, al hebben zij ook in de eerste dagen na de ontploffing last van den aschregen gehad, zoodat er niet veel overgebleven zijn, maar dan nog genoeg om na 25 jaar weer eene merkbare flora en fauna te hebben voortgebracht. De geleerden behoeven zich dus niet te verdiepen in het vraagstuk hoe ratten, muizen en spinnen over zee op Krakatau zijn gekomen en of er boomen kunnen gegroeid zijn, die door vogels gezaaid werden.

Uw dw.
N. MACLEOD.

Persoverzicht uit de Indische Bladen en Tijdschriften.

UIT DE EUROPEESCHE PERS.

Het Gouvernement en zijn Ambtenaren.

In haar weekoverzicht van 27 Mei wil de *N. Soer. Crt.* tot verbetering van 's Lands financiën komen door geleidelijke inkrimping van het ambtenarenkorps. Tevens wijst het blad er op, dat het gemakkelijker is te decreteeren, dat de duurtetoeslag verdwijnen moet, dan zulk een besluit in de praktijk uit te voeren. De heer *Van Ghert* schrijft o.m.:

Het is tegenwoordig een hoogst onaangename tijd voor de Regeering. Vandaag meent zij eene oplossing van het brandende financieele vraagstuk gevonden te hebben en morgen moet zij haar weer los laten, omdat van alle kanten verzet rijst. Dan wordt een nieuwe uitweg gezocht; maar als men dien ten slotte gevonden meent te hebben, dan komen weer de protesten van een anderen kant. Het wordt gaandeweg een hopeloos geval!

Meer en meer blijkt, welk een geduchte macht de georganiseerde ambtenaren vormen. Hun verzet maakt de Regeering machteloos; haar wil doordrijven zou gelijk staan met...... passief verzet uitlokken. Dat momenteel de ontevredenheid onder de ambtenaren zoo groot zou zijn, als wel eens beweerd wordt, gelooven wij niet. Integendeel, men zou over het algemeen zeer content zijn, als men mocht houden wat men heeft. De betooging der Hoogere Ambtenaren te Batavia en Bandoeng over de afwijzing der nivelleeringsvoorstellen door den Minister van Koloniën, heeft over het algemeen weinig weerklank gevonden, en na het bekend worden van de eindcijfers der begrooting voor 1923, werd het zelfs den voorgangers in de beweging-om-meer-salaris duidelijk, dat het niet kòn, dat het Gouvernement zich zou ruïneeren, als zij aan de eischen toegaf; in het kort: dat Indië een staatsbankroet tegemoet zou gaan, indien er niet bezuinigd werd.

Dit is thans wel tot de hoofden doorgedrongen, dat aan salarisverhooging in deze tijden niet te denken valt; en verstandige landsdienaren gaven hierop den wensch te kennen, dat men hen zou laten houden, wat zij thans hebben, n.l. hun salaris (al of niet verbeterd) plus den duurtetoeslag. Maar ook dàt kon de Regeering niet beloven, en zoo werd een paar weken geleden bekend gemaakt, dat de duurtetoeslag in twee termijnen, aanvangende 1 Januari 1923, zou worden ingetrokken.

Echter, het is gemakkelijker een dergelijken maatregel af te kondigen, dan hem toe te passen. Het laatste toch beteekent, dat men speciaal de lager bezoldigde ambtenaren en hun gezinnen tot armoe zou dwingen, en nu is het ook duidelijk, dat deze groepen onmiddellijk een protestbeweging op touw zetten, die inderdaad met succes is bekroond.

Het ligt geheel in de macht der Regeering om de Staatsuitgaven, indien deze te hoog zijn opgeloopen, weer in te krimpen, mits zij zorge, dat dit niet ineens gebeurt. Dit is o.i. de kern der geheele kwestie.

De tegenwoordige Regeering, angstig geworden door de groote tekorten, welke de financieele positie van Indië inderdaad zeer précair hebben gemaakt, wil herstel binnen zeer korten tijd. En dit is onmogelijk! De nadeelige gevolgen van een verkeerde politiek zijn niet in een of twee jaren weg te werken; doet men dit wel, dan is er 90 pct. kans, dat men een groote onbillijkheid begaat tegenover de ambtenaren, aan wie men het ook niet wijten kan, dat de toestand zoo ongunstig is.

De groote fout der Regeering is, dat zij de financieele draagkracht van Indië heeft overschat; dat dus het ambtenarencorps een te sterke uitbreiding heeft ondergaan; dat zaken geëntameerd zijn, waarmede het Gouvernement beter doet, zich niet in te laten. Nu de economische inzinking — beter de ineenstorting van een op schijn berustenden voorspoed — gekomen is, wordt de last voor de geheele gemeenschap schier ondragelijk.

Pleegt nu de Regeering onbillijkheden jegens hare ambtenaren en verzwaart zij buitendien de lasten der particulieren, die ook in niet geringe mate den druk der tijden voelen, dan volgt zij eene politiek, die in wezen al even verkeerd is als die van hare, tot verkwisting geneigde, voorgangster.

De Regeering stare zich niet blind op de tekorten op den gewonen dienst; ze *zijn* er nu eenmaal en... ze zijn niet in een handomdraaien weg te werken. Hoofdzaak is, dat men het gevaar inziet èn, dat men ook weet, hoe men het moet bestrijden; dat middel is: *geleidelijke inkrimping van het aantal ambtenaren*, hetgeen gemakkelijk genoeg is, als men eens gedurende eenige jaren voor bepaalde diensten de vacatures niet aanvult.

De aangewezen weg is, om *de werving in Holland* voor den Indischen dienst tot het strikt noodzakelijke te beperken; verder de *uitvoering van openbare werken* voorloopig stop te zetten: men bouwe af, wat men onderhanden heeft, doch er worden geen gelden voor nieuwe werken gevoteerd.

Bij het streng volgen van deze politiek kan het financieele evenwicht in enkele jaren tijds hersteld zijn. Bezuiniging beteekent dus: het nalaten van datgene, waar men geen geld voor heeft; gaat hiermede gepaard een nauwkeurig onderzoek op alle bureaux omtrent het aantal ambtenaren, dat men noodig heeft en die welke er zijn, waarbij men zich van het surplus, dat er ongetwijfeld is, geleidelijk zal moeten ontdoen, dan twijfelen wij niet, of men zal spoedig bevredigende resultaten van dit streven zien.

Doch nogmaals: door alles te willen volbrengen in een minimum van tijd, begaat men groote onbillijkheden jegens de ambtenaren en legt men een last op de gemeenschap, waardoor alle ondernemingsgeest als 't ware wordt gedood.

De *Indische Courant* (W(est) J(ava) E(ditie)) wijdt, onder den titel *„Non possumus"* een beschouwing aan de meeting te Weltevreden van het V(erbond) v(an) L(andsdienaren), waaraan wij o.m. ontleenen:

Deze meeting was, kort samengevat, het antwoord, dat de duizende ambtenaren en met hen alle werknemers in geheel Nederlandsch-Indië eenstemmig aan de Regeering gegeven hebben. Een antwoord in zóó krachtige taal, zóó bondig en onweerlegbaar, dat het als met metalen klokkengalm lang en in groote verten naklinken zal en als een bazuinengeklank beroering zal wekken ook dààr, waar men tot heden toe voor het woord en den noodkreet der ambtenaren onaandoenlijk scheen. Een antwoord, zóó krachtig, kernachtig en veelbeteekenend, dat het niet luisteren daarnaar of het opzettelijk negeeren ervan, een onvergeeflijke fout zou wezen, welke zich bitter zou wreken. Een antwoord, ten slotte, zóó getuigend van teleurstelling en bitterheid en onzekerheid en totaal verbroken vertrouwen, dat de vraag gewettigd is, wie er verantwoordelijk is voor de dreigende regeeringsplannen en wie er in zijn raadgeving aan den hoogste in den Lande, kortzichtig genoeg is geweest om een bedrag van enkele millioenen méér waard te achten dan de totale désillusie en verbittering van het geheele ambtenaren-korps in Ned.-Indië.

Ook het *Bat. Nwsbl.* bevat twee hoofdartikelen, aan dit onderwerp gewijd, onder de titels *„Den tel kwijt"* en *„Half werk"*, waarin de heer *Zaalberg*, evenals de *Loc.* in haar hoofdartikel van 27 Mei *„De stem der meeting"*, constateerde, dat de Regeering met de aanhangige vraagstukken in een impasse is geraakt en er niet meer weet uit te komen.

Intusschen vermeent de *Sum. Post* — van 30 Mei — de goede oplossing van het bezoldigingsstelsel te geven, waar zij schrijft:

Met den duurtetoeslag gaat 't weer een aardig Indisch gangetje. Er zijn alweer een stuk of tien verschillende voorstellen in overweging. Elke dag brengt ons een andere ingenieuse oplossing van de puzzle. Het nieuwste is nu een duurtetoeslag-inkrimpingstelsel van zoodanig ingewikkelden aard,

BESCHIKBAAR.

dat er waarschijnlijk weer een afzonderlijk ambtenaar op flink tractement zou moeten worden benoemd om dit stelsel ten uitvoer te kunnen leggen. Toch is de zaak zoo eenvoudig, omdat een bezoldigingsstelsel kant en klaar gereed ligt in den vorm der *nivelleeringsvoorstellen*. Men behoeft deze nivelleeringssalarissen slechts met zeker, in de richting der lagere salarissen dalend percentage te verminderen, om te voldoen aan den eisch der bezuiniging en van billijkheid tegenover de ambtenaren.

De werkloosheid.

In de *Deli Crt.* van 31 Mei lezen wij o.m.: Wij hebben destijds ons oordeel gegeven over de werkloosheid in Ned.-Indië in het algemeen, dat — heel verklaarbaar — van verschillende zijden heftige tegenspraak uitlokte, omdat wij daarin onomwonden verklaarden, dat een deel der werkloozen, de vele goeden in geen enkel opzicht te na gesproken, behoorde tot de groep van hen, die slechts in de hoogte-jaren, die achter ons liggen, goed betaalden arbeid konden vinden.

De *Loc.* komt thans tot precies dezelfde conclusie. Het blad herinnert aan Darwin's woord van de „survival of the fittest” en wijst er met nadruk op, dat in de laatste maanden vooral in Nederland, maar zelfs ook in Indië, *ten onrechte* de indruk is gewekt, dat in Indië momenteel groote scharen goede werkkrachten losloopen, niet in staat een behoorlijk emplooi te vinden. En dan zegt het blad:

„Zeker, er is een bepaalde categorie Europeesche werkloozen, doch ze bestaat in overgroote meerderheid uit personen, die in normale tijden ook zeker niet in aanmerking zouden zijn gekomen voor de betrekkingen, welke zij zich in de jaren van opgeschroefd zakenleven zagen toegewezen. Het aantal nonvaleurs onder de personen van talloze kantoren en zaken, is de laatste jaren sterk toegenomen, en zelfs op posten, waar men het tegendeel zou verwachten.”

Daarvoor wijst de *Loc.* op het bekende verschijnsel van de daling van het moreele en ontwikkelingspeil der in de laatste jaren uitgezonden krachten, een gevolg van den wereldbrand, die alles ontwricht en achteruit gezet heeft. Halfwas-krachten werden overal tegen hooge tractementen aangesteld en dat alles heeft zich op de natuurlijkste wijze gewroken, toen de schijnvoorspoed ten einde liep.

Wekt het verwondering, vraagt de *Loc.*, dat het eerst de minst bruikbare krachten het veld moesten ruimen? Dat zelfs hier en daar met het beruchte kassian-systeem gebroken werd?

De gegevens inzake de werkloosheid wijzen dan ook uit, dat het in de eerste en voornaamste plaats de, in algemeenen zin gesproken, praktisch-onbruikbare krachten zijn, die thans zonder betrekking komen. Er zijn ongetwijfeld uitzonderingen, speciaal uit de wereld der cultures, maar het blijven uitzonderingen.

Waar de *Loc.* in dit verband alleen aan Java en aan Java-toestanden heeft gedacht, daar dient natuurlijk voor een vrijwel uitsluitend cultuurland als de Oostkust van Sumatra en zijn omgeving, bovendien een op zichzelf staand geheel vormend met bescheiden mogelijkheden, het aantal uitzonderingen veel hooger gesteld te worden dan voor Java. Hetgeen ondertusschen niet wegneemt, dat de redeneering in den grond volkomen opgaat.

De *Loc.* zegt dan verder: „Wat dus henen moet gaan uit de werknemerswereld (en in 't klein herhaalt zich dit proces ook in de maatschappij der werkgevers) vormt het inferieure element. Sterker nog: *goede krachten, met behoorlijke praktijk en diploma's, blijven geregeld gevraagd*. We hebben er wekenlang de advertentiekolommen der dagbladen op nagelezen en steeds trof ons *hoevele goede vacatures* er in voorkwamen en hoe herhaaldelijk, hetgeen er op wees, dat het aantal bruikbare sollicitanten (bijvoorbeeld voor de betrekking van boekhouder) waarlijk niet te groot was.

We beleven hier op maatschappelijk terrein een louterend werkende periode van „survival of the fittest”, en, hoezeer we ook moeten ijveren voor de steunverleening aan de werkeloozen en toejuichen de oprichting van arbeidsbeurzen te hunnen behoeve, maar speciaal ook voor in Indië opgeleiden en nu zoo moeilijk plaatsing vindenden, we dienen ons op sociaal-economische gronden hierover te verheugen.

Opnieuw wordt ons de waarheid bijgebracht, dat zeker in een koloniaal gebied als Indië, alleen de beste krachten het land blijvend vooruit kunnen brengen, en dat we de minderwaardigen absoluut kunnen missen. Misschien een wreed proces, maar noodzakelijk en nuttig als de bestrijding van gevaarlijke ziekten. Indië kan er slechts wel bij varen.”

Algemeene medewerking is, volgens de *Loc.*, noodig om te geraken tot een zoo ruim en zoo safe mogelijk arbeidsveld voor de inderdaad op prijs te stellen werkkrachten. Zoo zal het aanbeveling verdienen de uitzending uit Nederland ook voor particuliere firma's aan banden te leggen, opdat geen uitgebreid nieuw surplus aan employé's ontsta. Sociale wetgeving in den (verbeterden!) geest van de Assistenten-regeling zal moeten voorkomen, dat uitgezondenen, wat werktijden, traktementen, verlofsregeling en winstaandeel betreft, bedrogen uitkomen, waarbij in de huidige benarde tijden de kwestie der verlofsregeling en eventueel van pensioenen, wel voorop mag staan.

De reeds genoemde arbeidsbeurzen zullen meer den kleinen man heil moeten brengen en zoo mogelijk ook abituriënten van de Middelbaar-Technische Scholen, die thans in een weinig benijdenswaardige positie verkeeren. Terugzending van „undesirables” naar hun plaats van herkomst, verdient aanbeveling. En zoodoende zal binnen niet te langen tijd in Ned.-Indië de toestand terugkeeren, dat goede krachten eerste plaatsen bezetten, tot voordeel van zaak en Staat.

Mogen de jongste lessen dan nooit vergeten worden!

UIT DE INLANDSCHE PERS.

Oost en West.

In de „Oetoesan Melaijoe” van 13 April 1922 is overgenomen het in de „Neratja” opgenomen artikel van den heer A. W. Sewojo, waarin deze, onder bovenvermeld hoofd, de tegenwoordige toenadering van de Oostersche en Westersche menschenrassen beschouwt.

De schrijver zegt daarin, dat het tijdstip nog niet zoover achter den rug ligt, dat men het menschdom verdeelde in de twee hoofdvolksgroepen, n.l. Westerlingen en Oosterlingen.

De Westerling legde zich toe op vermeerdering van het intellect, op volmaking van de techniek, streefde naar aardschen rijkdom, aardsch gezag, krachtige bewapening, enz. en wilde als machtigste de aarde, de zee en de lucht beheerschen.

Wenschte de Oosterling van die kennis van den Westerling partij te trekken, dan kon hij zich aan dezen onderwerpen en bij hem ter schole gaan, doch zoo niet, dan werd hij verzocht het Westersche grootsche werk niet te bemoeilijken.

De Oosterling was een ander individu.

Hij streefde naar rust van de menschenziel, trachtte zijn geluk te verhoogen door handhaving van den godsdienst en verspreiding in zijne omgeving van genegenheid en hij wilde op die wijze zijn „innerlijk” trachten te volmaken.

De Oosterling glimlachte wanneer hij den Westerling, zoowel man als vrouw, zijne energie zag uitputten terwille van het bezit van aardsche goederen, die bestemd zijn te verdwijnen.

Terwille van dat bezit, zag men de menschen zich tegen elkaar oprichten, om als bokken tegen elkander te vechten en zich al meer en meer te verwijderen van het Opperwezen.

De Westerling was en is de vorst der techniek, doch beschouwt men hem met betrekking tot de geestelijke waarden van den mensch, dan past

hem een nederig huldebetoon aan den Oosterling en kan hij voor dezen op zijne hurken gaan zitten.

Wederzijdsche waardeering was er weinig en waar beiden hun ingenomen standpunt verlangden te handhaven, bestond er tusschen Westerling en Oosterling een diep ravijn, dat niet te overbruggen viel.

Geleidelijk is daarin, sedert de laatste jaren, eene verandering ten goede gekomen.

De scheepvaartverbinding tusschen het Westen en het Oosten, de telegrafische gemeenschap en de pers hebben aanleiding gegeven tot meerdere persoonlijke ontmoetingen en geestelijke gedachtenwisselingen, met het gevolg, dat Oost en West elkander meer hebben leeren kennen en begrijpen, niet alleen wereldsch, doch ook geestelijk.

En het schijnt wel, zegt de schrijver, dat de Oostersche intellectueelen langzaam het wereldsche en de intellectueele Westerlingen het geestelijke op prijs gaan stellen, in de overtuiging, dat wederzijdsche aanvulling geluk kan aanbrengen en de bestaande kloof kan overbruggen.

Die wederzijdsche verandering is geleidelijk tot stand gekomen.

Terwijl de Oosterling vroeger weinig om het wereldsche gaf en voor zijn geestelijk heil hulp zocht bij godsdienstleeraars in de bergen, treedt hij thans het schoolgebouw binnen, leert er lezen en schrijven en wordt hem de gelegenheid geboden zich verder intellectueel te ontwikkelen.

Verwonderde men er zich vroeger over, dat de Oosterling met vrucht de lagere school had afgeloopen, thans bevredigt een einddiploma van de Hoogere Burgerschool hem zelfs niet meer en heeft hij het er voor over de ouderlijke woning te verlaten, ten koste van vele geldelijke opofferingen der ouders, en te streven naar de maatschappelijke positie van geneesheer, ingenieur, meester in de rechten, enz.

De overtuiging staat thans bij den Oosterling vast, dat hij, als hij zich inspannen wil en de moeite daarvoor over heeft, het wereldsche kan bereiken, doch langs den wereldschen weg.

Ook bestaat bij hem thans de zekerheid, dat hij met de wereldsche kennis een einde kan maken aan de ondergeschikte rol, welke hij nu speelt.

Deze wereldsche gedachtengang moet ten slotte alle Oosterlingen bereiken.

En thans de verandering bij den Westerling.

Stelde deze vroeger het zieleheil op den achtergrond, lachte hij om den Oosterschen behoeftige, die het aardsche op zijde zette en zag hij in den Oosterling een soort boschmensch, ook dat is veranderd en hebben die meeningen plaats gemaakt voor de betere overtuiging, dat, hetgeen in den Oosterling omgaat, zeer voegzaam is en zelfs meer dan dat en dat het de plicht is van den Westerling de vele waardevolle gedachten van den Oosterling te begrijpen en te waardeeren.

De beide menschenrassen beginnen thans te begrijpen dat men elkander noodig heeft.

Elkander wederzijds meer waardeerende, zullen groote tegenstellingen van huidskleur, ras, godsdienst, enz. verdwijnen, doch dit kan slechts geleidelijk geschieden.

In Ned.-Indië is men reeds dien weg opgegaan.

De Oosterling daar bepaalde zich niet alleen tot het aanknoopen van banden met particulieren en vereenigingen, doch ook met de Regeering, die de Herzieningscommissie in het leven riep.

De vereeniging „Nieuw-Indië" in Nederland stuwt in dezelfde richting.

Gesteund door een modern bestuur, wijst alles op een gelukkig samenwerken van Oost en West tot heil van allen.

UIT DE CHINEESCHE PERS.

De heer Kang Yoe Wei over den tegenwoordigen toestand in China.

(Slot.)

Op de vraag van den persman, of de heer Kang Yoe Wei de monarchie den besten bestuursvorm achtte voor China, antwoordde hij, dat zoowel het monarchale stelsel als de republikeinsche regeeringsvorm op zichzelf goed zijn, doch dat ieder land voor zich moet weten, welk bestuurstelsel het beste voor het volk past.

In de Vereenigde Staten van Noord-Amerika, in Chili, Argentinië en Brazilië voldoet de republiek zeer goed en werkt de bevolking met het bestuur mede, doch in Mexico en in de andere Zuid-Amerikaansche republieken, waar zoovele verschillende bevolkingsgroepen zulke tegenstrijdige belangen hebben, is de strijd om het gezag in handen te krijgen en te houden steeds een bron van onrust.

Ook in Frankrijk liggen de president der republiek en de ministers dikwijls met elkander overhoop, met het gevolg, dat die republiek in aanzien daalt.

De heer Yuan Shi Kay streeft er op dit oogenblik naar, om, naar het voorbeeld van den president der Vereenigde Staten van Noord-Amerika, het gezag in China uit te oefenen, doch, zoodra dit hem gelukt zal zijn, zal hij niet nalaten pogingen in het werk te stellen om keizer van China te worden en de geheele Chineesche samenleving te veranderen.

In China bestaat thans ruim 10 jaren een republiek, doch welke uitkomsten heeft men verkregen, vraagt de heer Kang Yoe Wei?

Men heeft weten te bereiken, dat men China in een Noordelijk en Zuidelijk deel heeft gesplitst en dat de militaire gouverneurs in de provinciën elkander bestrijden, een strijd, waarvan men niet kan gissen waarheen die toestand leiden moet.

In de verschillende landstreken van China bestaan verschillende zeden en gewoonten en spreken de volken verschillende talen.

De bevolkingen dier streken te vereenigen, is het moeilijke werk van de volksleiders en bestuurders.

Die aaneensluiting, op den voet van de Vereenigde Staten van Noord-Amerika, zal de medicijn moeten zijn voor het zieke en verdeelde China.

Wat duizenden jaren vereenigd was, moet men vereenigd laten.

Verdeeldheid brengt China ten val.

Het Europeesch Bestuur en de Bataviaasche Stoomtram.

In de „Perniagaän" van 3 Maart 1922 wordt de vraag gesteld, of het Europeesch bestuur te Batavia niet wat meer contrôle kan uitoefenen op den loop van den stoomtram aldaar.

Het aantal personen, dat slachtoffer werd van dien stoomtram, is reeds hoog en de vele in de nieuwsbladen voorgebrachte klachten konden daarin geen verandering ten goede brengen.

Het schijnt wel, zegt de verslaggever, of het Europeesch Bestuur het in het geheel niet noodig acht er voor te waken dat het personeel van den Bataviaaschen stoomtramdienst een menschenleven behoorlijk respecteert.

Bijna al de ongelukken, welke met dien tram plaats hebben, worden, zegt de schrijver, veroorzaakt door de fouten van de machinedrijvers en van de conducteurs, hetzij doordien men met te groote vaart rijdt, hetzij doordien de conducteurs niet waarschuwen op de aangewezen halten te stoppen.

Daarbij dient het feit te worden geconstateerd, dat het trambeheer gewoonlijk het publiek in het ongelijk en het trampersoneel in het gelijk stelt.

Wanneer in dien toestand geen verandering wordt gebracht, kan het niet anders of het aantal slachtoffers moet toenemen.

Op 2 Maart 1922 had men zelfs twee op een dag te constateeren, waaronder een jeugdig Chineesch scholier, die werd overreden.

Beide gevallen hadden plaats op het traject Kramat—Meester-Cornelis en werden veroorzaakt tengevolge van het niet stoppen op de aangewezen halten.

Het Inlandsch jongmensch stond op de stopplaats te wachten, doch werd door den doorrijden-

den stoomtram gegrepen en tusschen de rails geworpen, met het gevolg, dat de beide beenen werden verbrijzeld.

De tram hield niet stil en de Europeesche conducteur of controleur, die even uit het raam van een der rijtuigen keek om te zien of aan het jongmensch ook een ongeluk overkomen was, liet evenmin stopzetten, tengevolge waarvan geen dadelijke hulp kon worden verleend aan het slachtoffer.

De personen, die in de omgeving waren van de halte, gaven van het gebeurde kennis aan het station te Kramat en toen bleek men daar alleen te weten dat de stoomtram in het station was aangekomen.

Men hoorde het gebeurde van de ramp met groote onverschilligheid aan, maakte geen officieel rapport op en het einde was, dat men op het station niets deed.

Later vernam men, dat het slachtoffer, gezeten op een rottanstoel, door welwillende helpers werd vervoerd en dat de geneesheer weinig hulp kon verleenen, in verband met het zwaargewonde lichaam.

Op de plaats van het onheil zag men weldra een werkman den bodem omwerken met een stuk ijzer, misschien wel om de bloedsporen weg te werken.

Kan het Europeesch bestuur nu tegen zulk een handeling van zaken niet iets doen en bij het trambeheer krachtiger aandringen op het nemen van voorzieningen, die herhaling van ongelukken voorkomen, vraagt de schrijver?

Zooals de toestand tegenwoordig is, kan hij niet langer blijven.

De machinedrijvers op de locomotieven handelen steeds maar naar eigen goedvinden en houden geen rekening met de voorschriften.

Op de lijn Kramat—Mr. Cornelis heeft men thans een nieuw model locomotief en daarop een machinedrijver, die al bijzonder onverschillig is in de uitoefening van zijn dienstwerk.

Stoomfluit en bel worden steeds gebruikt, behalve op plaatsen waar dit wel noodig is.

Passeert hij langs den weg een rijtuig met een paard, dat weerspannig is tengevolge van de tramstoomfluit of van de trambel, dan schept die machinist er een genoegen in die schelle geluiden te verscherpen.

De schrijver beveelt het nemen van ernstige maatregelen ten deze ten zeerste aan.

LITERATUUR-OVERZICHT.

De Indische Mercuur, 21 Juli 1922.

De hr. H. Ch. G. J. van de Mandere schrijft een artikel: Sociale politiek in Ned.-Indië: De afschaffing van de Poenale Sanctie. De schr. is met dezen maatregel niet bijster ingenomen, vooral omdat daarbij z.i. de belangen der werkgevers uit het oog worden verloren. Trouwens, terzelfder tijd dat men de poenale sanctie als menschonteerend in een deel onzer koloniën, dat haar voor zijne economische ontwikkeling nog noodig heeft, wil afschaffen, zijn er vooruitstrevende, sociaal geschoeide lieden in ons vaderland, die daar de invoering eener poenale sanctie bepleiten. „Mr. A. A. van Rhijn, de secretaris van de Federatie der Boekdrukkerspatroons, kiest ter oplossing van het vraagstuk van de bindendverklaring der collectieve overeenkomsten den strafrechtelijken weg, in het geval dat die overeenkomsten niet zouden worden nageleefd; zou dus een strafrechter hebben doen optreden, toen een paar jaar geleden de bekende typografenstaking, met verbreking van het bestaande collectieve contract, uitbrak."

Op dit artikel volgt een In Memoriam P. J. van Houten, geschreven door Dr. J. Dekker. Dr. D. zegt, dat met den hr. v. H. een koloniale werkkracht is heengegaan, waarvan slechts weinigen de beteekenis zullen kennen. Als voorzitter van den Raad van Bestuur van het Koloniaal Museum te Haarlem, als bestuurslid van de Maatschappij tot bevordering van het Natuurkundig Onderzoek der Nederlandsche koloniën en als voorzitter van de Ned. afd. der N.-I. Maatschappij van Nijverh. en Landbouw, heeft de overledene veel bijgedragen tot de ontwikkeling van Oost-Indië. In het bijzonder toonde Van Houten ook groote belangstelling voor Nieuw-Guinea, en zijn niet-geëxploiteerde rijke natuurlijke bronnen.

Overigens brengt het Nr. van 21 dezer: Oogstcijfers van Cuba, door Dr. H. C. Prinsen Geerligs. — Ned. Afd. der N.-I. Mij. v. Nijv. en Landb. Jaarverslag over 1921. — De scheepvaart van Ned.-Indië gedurende 1921. — Cultuurberichten. — Kleine mededeelingen, zoomede de overige wekelijksche rubrieken.

Algemeen Landbouwweekblad voor Ned.-Indië.

No. 50 (9 Juni 1922). Boschvernieling door Ladangen (slot), door Criticus. — Rubberoogstvermeerdering, door W. A. Boom. — Groententeelt (Surinaamsche postelein, door J. van Baalen. — Groote boonen op 1000 voet hoogte, door v. B.). — Het plankton der binnenwateren op Java, door P. van Oye (slot). — Zoeklichten over den omtrek (Water en melk in Australië, door D. N.). — De landbouw in Midden-Celebes, door D. J. Dibbetz. — Herinneringen uit mijn plantersloopbaan (vervolg). — Kostprijs en marktprijs van thee. — Toestand en vooruitzichten der theecultuur. — Rubber (De toestand en de vooruitzichten der Rubbercultuur. — De wereld-rubber-consumptie. — Toepassingen van ongevulcaniseerde rubber. — Rubber-restrictie. — De rubberprijsvraag). — Kina (verslag omtrent de gouvernements kina-onderneming over het eerste kwartaal van 1922). — De koffie-cultuur. — Visscherij in Indië (Ontleend aan het Jaarboek van het Departement van L., H. en N.). — Ned.-Indisch Landbouwsyndicaat (Overzicht jaarverslag 1921).

De Handelingen van het Internationale Geneeskundige Congres te Batavia. 1)

Het eerste deel der Handelingen van het vierde congres van de Far Eastern Association of tropical medicine, in Augustus 1921 te Batavia gehouden, kwam dezer dagen in ons bezit. Het is een boek van ruim 600 bladzijden, met talrijke photographieëen, kaarten en teekeningen voorzien. Aan de redactie komt voor de spoedige verschijning zeker een woord van hulde toe.

Uit de lijsten van gedelegeerden en leden blijkt, dat ruim 50 buitenlandsche tegen ruim 500 Nederlandsch-Indische deelnemers waren ingeschreven: de Philippijnen, Formosa, Engelsch-Indië, de Straits Settlements en de Federated Malay States, Japan, Macao, Australië en Siam waren officieel vertegenwoordigd.

De Handelingen bevatten de redevoeringen van den Gouverneur-Generaal en van den voorzitter dr. W. T. de Vogel bij de openingszitting op 6 Augustus gehouden; de 9 lezingen der algemeene bijeenkomst, die geheel aan de dysenterie was gewijd, en de 34 lezingen van de vier zittingen voor hygiëne, parasitologie en bacteriologie. Van deze 45 bijdragen zijn er 21 door buitenlandsche deelnemers geleverd. (N. R. Ct.).

Mededeelingen Burgerl. Geneesk. Dienst.

Inhoud van Deel I, jaarg. 1922. Lepra bij de Karo-Bataks en haar bestrijding, door L. Bodaan, zendeling-leeraar van het Ned. Zendelinggenootschap. Met een voorwoord van Prof. Dr. W. Schüffner. — Een onderzoek naar geestelijke vermoeidheid bij schoolkinderen te Batavia, door Dr. F. H. van Loon. — De malaria te Belawan tijdens den aanleg van de Oceaanhaven van af 1918, door Dr. W. Schüffner en Dr. B. Hylkema.

We vestigen in het bijzonder de aandacht op eerstgenoemde bijdrage van zendeling Bodaan, welke een geïllustreerde beschrijving inhoudt van de melaatschen-stichting te Laoe Si Momo in de Bataklanden. Gesticht in 1906, is deze verblijfplaats geen luxueuse inrichting, waar de melaatsche tot aan zijn levenseinde een passieve rol vervult, maar een dorp, een kolonie met eenvoudige middelen door de zending opgericht, uitgebreid en verbeterd door het volk der leprozen zelf, die daar getrouw aan hunne zeden en gewoonten kunnen leven. Het is den heer Bodaan gelukt, dit overtuigend tot uitdrukking te brengen. Bij alle tucht en orde, waarop streng gelet wordt, komt de persoonlijke vrijheid toch tot haar volle recht, en daar aan deze ongelukkigsten der menschheid een huisje, een tuintje wordt afgestaan, een eigen bezit dus waarvoor ze zelf zorgen, krijgt hun leven nieuwen inhoud. Wat het verblijf in Laoe Si Momo verder verzacht, is de ligging midden op de hoogvlakte, in het eigen land. Er heeft dus geen deportatie plaats; de lijders blijven voor hun familie bereikbaar, een lichtpunt dat vooral het afscheid en den eersten somberen tijd in de nieuwe omgeving verheldert.

De mededeelingen van zendeling Bodaan, die evenals zijn beide voorgangers en de pleegzuster het werk bij de leprozen zijn volle toewijding schonk, zijn midden uit den arbeid voortgekomen en zullen door hare levendige schildering, belangstelling ook in ruimen kring verwekken.

De Overblijfselen van het oude Goa-rijk. (Midden-Celebes).

Nog geen twintig K.M. van Makasser ligt in de vlakte van Goa een lage, platte heuvel, Tamalake genaamd, welke vroeger het middelpunt is geweest van het machtige, oude Goa-rijk. In de buurt daarvan bevinden zich nieuwe en

1) Far Eastern Association of tropical medicine. Transactions of the fourth congress, held at Weltevreden, Batavia, 1921. Vol. I. Javasche Boekhandel en Drukkerij, Weltevreden, 1922.

...de graven van Goa's vorsten waarvan de heer J. H. B. Jaspers, naar aanleiding van een persoonlijk bezoek, bijzonderheden mededeelt in het Juli-Nr. van „De Aarde en haar Volken".

Verslag Nederlandsche Handel-Maatschappij.

In het Verslag omtrent den toestand der Nederlandsche Handel-Maatschappij en hare handelingen in het boekjaar 1921 vindt men, evenals in vorige jaren, o.a. een overzicht van den economischen toestand in Ned.-Indië, waarin zich in de eerste plaats de gevolgen van de wereldcrisis afspiegelen.

De Vrijheid.

Het Nr. van 19 dezer bevat onder het opschrift Indië de volgende beschouwingen: Kolonisatie in onze bezittingen, door P. J. W. Macdonald. — Landgerecht of Rol? (wordt vervolgd). — Loonen en grondhuren in de Javasuikerindustrie (wordt vervolgd).

Belastingen voor Indische ondernemingen.

De Ondernemersraad voor Ned.Indië heeft zich in verschillende vergaderingen van zijn bestuursorganen bezig gehouden met besprekingen over de in Indië geheven wordende belastingen, inzonderheid voor zoover deze de aldaar gevestigde ondernemingen betreffen. Ook heeft hij zooveel mogelijk gegevens verzameld over de practische werking der heffingen. De Voorzitter heeft de in die vergaderingen tot uiting gekomen meeningen en bezwaren alsmede de verzamelde gegevens verwerkt en in druk uitgegeven in een geschrift, getiteld:

Nota van Mr. M. W. F. Treub, voorzitter van den Ondernemersraad voor Ned.-Indië, over de inkomstenbelasting, de extrawinst-belasting en de overwinstbelasting van Naamlooze Vennootschappen, de producten-belastingen en de uitvoerrechten op producten en ondernemingen ('s-Gravenhage, Mouton en Co., 126 blz. 4°).

In dit omvangrijke geschrift ontwikkelt Mr. Treub in den breede zijne bezwaren tegen de diverse belastingen, welke op de Europeesche ondernemingen in Indië drukken. Z.i. moet aan een belastingherziening meer theoretische kennis en meer technisch doorzicht ten grondslag liggen dan waarvan de herzieningen van 1920/21 getuigen. Door het enkele feit, dat deze thans reeds tot onhoudbare uitkomsten hebben geleid, heeft de Indische belastingpolitiek van den laatsten tijd zich zelve geoordeeld en veroordeeld. Schr. acht den aangewezen weg: benoeming eener Staatscommissie, waarin naast beoefenaars van de wetenschap der financiën en practisch ervaren belastingambtenaren, ook vertegenwoordigers van belanghebbenden zitting hebben. Wanneer men tot de invoering van een voor het bedrijfsleven dragelijk belastingstelsel zal zijn gekomen, mag er ook met grond op worden gerekend, dat de vreemde ondernemers weer tot Indië zullen worden aangetrokken en door de werkgelegenheid die zij er scheppen, de energie die zij er ontplooien en de natuurschatten die zij er tot waarde brengen, opnieuw en in verhoogde mate zullen bijdragen, niet slechts tot nieuwe inkomsten voor de schatkist, maar ook en vooral tot verhooging der welvaart van land en volk.

De Indische Post.

Mr. J. Gerritsen schrijft in het nr. van 10 Juni een artikel „Nederland en autonomie voor Ned.-Indië", waarin schr. voornamelijk de voorstellen der zgn. „Herzieningscommissie" aan critiek onderwerpt. — Onder het opschrift „Aanteekeningen over Indische kunst", geeft K. de J. bijzonderheden over het jongste te Leiden gehouden Congres van het Oostersch Genootschap in Nederland. — Verder in dit Nr. o.a. het vervolg van „Uit een oud reisjournaal van Indië naar Holland".

Tyra Kleen en Bali.

De hr. J. Koning vertelt in No. 43 van „Het Indische Leven" van Tyra Kleen, de bescheiden Zweedsche kunstenares, die, toen zij in 1920 en 21 in Indië was, bijna niet de aandacht heeft getrokken.

Ze is over de wereld getrokken in alle richtingen, in vele landen is zij geweest, zij leerde de beschaving kennen van alle volkeren. Maar wanneer men haar nu hoort vertellen over haar reizen, dan is het of er maar één land, één volk is, dat haar liefde heeft. Dat land is Bali; de Balineezen bezitten haar hart. Telkens opnieuw komt het gesprek op de schatten, welke dit eiland rijk is, telkens weer treedt zij in vergelijkingen, telkens opnieuw geeft zij blijk hoe diep zij is doordrongen in het wezen der oude cultuur en in de uitingen van het geloof, zooals zij die op Bali gevonden heeft. De schoonheid van dit alles bevredigt haar. Zij staat dichter bij de ziel van het Oosten, dan bij die der Westerlingen. Zij doorschouwt het wezen der dingen, zij moet zich een vreemde voelen in het donkere Noorden...... Zij luistert naar de verhalen van ouden van dagen en teekent ze op en illustreert ze later in rustiger uren. Zij is een schilderes met de ziel van een dichter. Zij brengt de schoonheid van het Oosten in haar kunst naar het Westen over......

Zij heeft hard gewerkt op Bali, eenige maanden aan één stuk, soms tien, soms veertien uren op een dag. Haar figuurstudies betreffen alleen dansstanden en priesterhoudingen; zij heeft aparte studies gemaakt van de handoplegging van priesters bij verschillende ceremoniën en bij het uitspreken van bepaalde gebeden.

De hr. K. deelt o.a. nog mede, dat de mogelijkheid bestaat, dat het teekenwerk van Tyra Kleen zal worden uitgegeven met korten toelichtenden tekst, waarvoor de hr. De Kat Angelino gezorgd heeft.

Indië. Geïllustreerd Weekblad.

Afl. 16. Huisvesting in Indië (vervolg), door N. — Over luchtfotografie in Indië, door luitenant Feenstra. (Uitvoerig en geïllustreerd artikel, dat in een volgende afl. nog wordt voortgezet). — Waarom Roes een man nam. Een tragicomedie, door Mevr. M. E. Reitsma-Brutel de la Rivière. — Uit den bloeitijd der Oost-Indische Compagnie, door H. W. Bredée (vervolg: Wederwaardigheden van een retourvloot).

Archief voor de Rubbercultuur in Ned.-Indië.

No. 6 van den 6en jaargang. Some notes on rubber estates of the future, by Victor Ris (met verkorte Nederlandsche vertaling). — Verslag van een uitdunproef op de onderneming Tanah Besih, door J. G. J. A. Maas. — Over individueele verschillen in het voorkomen van het zetmeel bij Hevea Brasiliensis, door Dr. J. Schweizer. — Een kleurmiddel voor desinfectantia bij de behandeling van streepjeskanker, door Ir. L. R. van Dillen en J. Gandrup. — De Tanah Besih kneedmachine, door Dr. H. N. Blommendaal (met ill.).

The Trade Promotor.

Het Nr. van April '22 is speciaal gewijd aan Nederlandsch-Indië; het bevat o.a. een artikel over de Jaarbeurs te Bandoeng, den vruchtenhandel en over Nieuw-Guinea.

De Banier.

Uit den inhoud van No. 24 (16 Juni '22). De heer Idenburg over Indië (vervolg). — De duurtetoeslag en de bezuiniging, door A. G. van den Berg. — Drie eeuwen koloniaal bestuur, door G. van Duinen (slot).

Droogdok te Soerabaja.

De scheepsbouwkundige ingenieur Van West schrijft in No. 29 van de Ingenieur over de zelfdokking van het 14000-tons drijvend droogdok te Soerabaja.

Het zich te Soerabaja bevindende 14000-tons drijvend droogdok, gebouwd te Schellingwolde, door de Nederlandsche Scheepsbouw-Maatschappij te Amsterdam, kwam in November 1913 in Indië aan en werd, na ongeveer 28 maanden in het Marinebassin gelegen te hebben, in Maart 1916 aan de Droogdok-Maatschappij „Soerabaja" in exploitatie afgestaan. De bedoeling was, dat het dok, na 5 jaren in de Indische wateren te hebben doorgebracht, in periodiek onderhoud zou gaan, waartoe ook zou behooren het zelfdokken van het dok. Door verschillende omstandigheden, ontstaan als gevolg van het uitbreken van den grooten oorlog, kon de eerste groote onderhoudsbeurt eerst na 7-jarig verblijf in de tropen plaats hebben, n.l. in Mei 1921 en de daaraan volgende vier maanden.

Over de wijze waarop het losnemen der secties en daarna het dokken plaats vond, evenals het schoonmaken, herstellen en behandelen met bitumastic der secties, geeft het artikel van den heer van West uitvoerige bijzonderheden aan de hand van afbeeldingen naar foto's.

Holland and her Colonies.

In het Juli-Nr. van het maandschrift (uitgave van de Nederlandsche Kamer van Koophandel te New-York) een artikel over de draadlooze telegrafie tusschen Holland en Indië. — Verder een beschouwing: Rubber restriction in the Netherlands East Indies.

* * *

Verslag betreffende het spoor- en tramwegwezen in Nederlandsch-Indië (Tekst over 1920; Statistieken over 1919 en 1920). Zesde verslag. (Bandoeng, N. V. Mij. Vorkink).

Vademecum voor het Personeel bij het Mijnwezen. Mineralogie, door P. Hövig. (Weltevreden, Landsdrukkerij).

Neue Brenthiden von den Philippinen und Borneo, von R. Kleine. (The Philippine Journal of Science, Vol. 20, No. 2).

Suriname.

Onder het opschrift *„De Dag van Britsch Guiana"* schrijft een inzender in *„Suriname"* van 13 Juni o.m.:

„The Diamond boom" heeft Britsch Guiana geboomd en het gebracht in de rij der onafhankelijke staten (financieel), die het „Empire" vormen.

BESCHIKBAAR.

De sukkelleening van *f* 12.500.000.— zal op *f* 5.000.000.— worden gebracht; intusschen is een andere leening van *f* 12.000.000.— uitgeschreven en reeds gesloten en toegewezen aan de firma Bernard Scholler.

Georgetown, de hoofdstad van *Britsch Guiana*, vraagt toestemming om eene leening van *f* 6.250.000.— aan te gaan

a. ter verbetering van hare straten,

b. voor den aanleg van een rioolstelsel en

c. ter opkoop van de race ground en tal van „cottages" te bouwen om met de „Shylocks" van verhuurders te concurreeren.

Britsch Guiana is van plan eene leening van *f* 240.000.000.— aan te gaan, met het doel het hinterland alsook het kustland te ontwikkelen.

Over deze laatste twee leeningen kan echter nog niet gediscussieerd worden, omdat gedurende de bespreking dezer plannen, een groote verrassing voor den dag gekomen is. Het Gouvernement heeft geen plan of werkprogram en de Gouverneur weigert een werkprogram voor den dag te brengen. De Kamer van Koophandel heeft er een opgemaakt en aangeboden. Z.Exc. heeft het met een dankje aangenomen — slechts een erkenning van ontvangst — en blijft weigeren er zich over uit te laten.

Toen de heer R. F. Webber, Financieel Representative (lid der volksvertegenwoordiging speciaal voor de financieele belangen), Redacteur van de Daily Chronicle, orgaan van de „Progressive Party" (Vooruitstrevende Partij) in Br. Guiana, en daarom genoemd het Oppositie blad, in eene vergadering van de Kamer van Koophandel den twijfel opperde, of het Gouvernement een plan of werkprogram had, werd hij door de Argosy, het conservatieve Bestuursblad, als „stupid" — dom — uitgemaakt.

Later moest dit Blad erkennen dat „certainly a disgusting state of affairs" is blootgelegd.

Mij komt het voor dat de Gouverneur verrast is geworden. Z. Ex. zou aldus geredeneerd hebben: Wij hebben schulden, er is geen geld in kas, en ook geen vooruitzicht om er aan te komen (denk aan de sukkelleening van f 12.500.000.—) — waarvoor dan een werkplan opgemaakt? het zou maar tijdverbeuzelen zijn.

De klein-ontginner heeft Z. Ex. slapende gevonden. Binnen 9 maanden heeft hij schatten van Britsch Guiana (slechts een deel) blootgelegd — en het land kan vandaag op de geldmarkt der wereld, zooveel geld als het noodig heeft ter ontwikkeling van Landbouw, Handel en Nijverheid, krijgen. De multi-millionairs loopen er zelf naar toe — geen promotors. —

Alle landen die in diamant doen hebben er vertegenwoordigers: België, Holland, Engeland, Ver. Staten v. N. A., Zuid-Afrika.

Door de werkstaking in de diamantdistricten in Zuid-Afrika hebben Z. A.-mijnen thans vertegenwoordigers in Georgetown tot opkoop van diamant, om niet van de wereldmarkt verdrongen te worden.

De concurrentie onder de Agenten der verschillende firma's was zoo groot, dat zij allerlei middelen beproefden om elkaar den loef af te steken. Het gevolg was dat een „trust" in de diamantwereld tot stand werd gebracht, met Londen als opkooper, d.w.z. elke ruwe diamant, waar ook gevonden, moet over Londen gaan.

Op 't oogenblik heeft een diamantslijpersfirma een filiaal te Georgetown geopend. Het lijkt wel dat het Eldorado, waarvan de Spanjaarden droomden, eindelijk is gevonden.

Om tot den Gouverneur terug te keeren. Het kapitaal, verkregen door den arbeid van den kleinontginner, is er, maar de Gouverneur is niet gereed. Zijn lamp was niet gevuld. De Gouverneur heeft zich het motto van den grooten Lincoln niet geëigend: „I will prepare perhaps the time will come". De Gouverneur had geen geloof in de toekomst van Britsch Guiana"......

......„Binnenkort zal een trek van uit Canada naar Britsch Guiana aanvangen. Een Canadian (in Britsch Guiana) roept alle „red blooded" Canadians op, om in groot aantal naar Britsch Guiana over te komen, om een aanhang te vormen tegen het aantal negers in de diamantvelden, ± 8000".

Tot zoover de inzender. Zou er werkelijk voor Britsch Guiana een nieuwe dageraad aanbreken? En Suriname? zou zijn bodem geen diamant bevatten?

* * *

Aan de „N. R. Ct." van 20 Juli, Ochtendblad B, ontleenen we het volgende overzicht:

Het zoo juist verschenen nummer van het Vakblad voor Biologen vangt aan met een hoofdartikel over „het onderzoek van de Flora van Suriname" door prof. A. Pulle. Schrijver vangt aan met er op te wijzen, dat het alleszins begrijpelijk is, dat het natuurwetenschappelijk onderzoek van de Kolonie Suriname niet zoover gevorderd is, als dat van Oost-Indië. Waar geen welvaart is, daar is in de regel ook geen geld voor wetenschappelijk onderzoek beschikbaar en het zou dan ook met de kennis van de Surinaamsche flora treurig gesteld zijn, indien niet particulieren zich meer in het bijzonder voor dit deel van het onderzoek hadden geïnteresseerd.

Tot voor 20 jaren berustte dan ook de kennis van den zeker zeer rijken plantengroei van de kolonie op een aantal in de jaren 1840—'60 gemaakte verzamelingen van Nederlandsche en Duitsche kolonisten en ambtenaren; de toenmalige Utrechtsche hoogleeraar in de plantkunde F. A. W. Miquel heeft zich in die en latere jaren met de bewerking van het plantenmateriaal beziggehouden, maar vooral aan het zeer grondige onderzoek van de verwante flora van Brazilië heeft Suriname het te danken, dat ongeveer 1900 vrij wat van den plantengroei bekend was (Flora brasiliensis).

De nieuwe eeuw opent voor de kennis van de Surinaamsche flora nieuwe wijdere perspectieven door de plannen voor bestudeering van de flora van den toenmaligen directeur van het Koloniaal Museum te Haarlem, den heer F. W. van Eeden. Eenige maanden na diens dood in Mei 1901, vertrok prof. F. Went naar de Kolonie in opdracht der regeering met het doel een onderzoek in te stellen naar de landbouwkundige toestanden in de Kolonie. Deze reis viel samen met de z.g. Coppename-expeditie onder leiding van den majoor L. H. Bakhuis en het is aan prof. Went te danken geweest, dat de botanische oogst van deze en van de volgende soortgelijke expeditie's te Utrecht in bewerking werd gegeven, terwijl schrijver zelve een dier reizen mede maakte (Saramacca-expeditie 1902—'03).

In 1906 werd een Prodromus van de Surinaamsche flora gepubliceerd.

Uit den aard der zaak was steeds verzameld op riviertochten, het moeilijk bereikbare botanisch materiaal van oerwoudboomen bleef voorloopig achterwege. Hierin kwam verandering met de komst van den houtvester J. W. Gonggrijp, die met het systematisch onderzoek der boomsoorten begon en in groote trekken de methode volgde, die door den houtvester dr. S. H. Koorders voor Java is toegepast: het reserveeren van bepaalde boomen die genummerd zijn, niet omgekapt worden en waarvan volledig materiaal wordt verzameld.

Ten slotte werd een onderzoek in de hooge bergstreken ingesteld: bestijging van den Hendriktop in het voorjaar van dit jaar, waarbij bleek, dat van een bergflora niet kan worden gesproken en dat het groote verschil tusschen de vegetatie van de vlakte en die van het bergland eigenlijk alleen hierin bestaat, dat de laatste veel meer is aangepast aan den zeer hoogen vochtigheidsgraad van de atmosfeer. Hoe het ook zij, binnenkort zal men thans ook een denkbeeld hebben van een bergtop en ten slotte kan een vrij complete flora van Suriname samengesteld worden, hetgeen zooveel mogelijk door Nederlanders zal geschieden.

In de tweede plaats zullen de wetenschappelijke namen van die boomen bekend worden en zal dan het anatomisch en technisch onderzoek van

houtsoorten ter hand genomen kunnen worden; voor Suriname kan dit onderzoek belangrijke oeconomische gevolgen hebben en zal een groote stap worden gedaan op den weg, die voert tot een voor de kolonie winstgevende exploitatie van haar bosschen.

* * *

Fabricius' „Stem uit de West" in *„Het Vaderland"* is ditmaal een stem van respectabelen leeftijd, n.l. van 1739. Het artikel handelt n.l. over een bespreking van een in dat jaar verschenen, thans hoogst zeldzaam geworden, boekje in *De West-Indische Gids* van deze maand

* * *

Bij beschikking van den Minister van Koloniën zijn de heer A. C. A. van Vuuren, lid van de Tweede Kamer der Staten-Generaal, te 's-Gravenhage, en de heer jhr. W. C. de Jonge, oud-lid van de Tweede Kamer der Staten-Generaal, te Bilthoven, op hun verzoek, eervol ontheven van het lidmaatschap van de bij beschikking van 27 April 1922 ingestelde raadgevende commissie inzake wijziging van de Surinaamsche en Curaçaosche regeeringsreglementen en van de voor deze koloniën gevoerde bezuinigingspolitiek.

Curaçao.

Een alarmeerend bericht.

De *N. R. Ct.* bevatte 19 dezer het volgende bericht:

Men seint ons dd. 18 dezer uit Willemstad:

De troepen zijn in de haven heden met stakers slaags geweest, waarbij eenige gewonden zijn gevallen.

Het gebouw van den Koninklijken West-Indischen Maildienst werd belegerd en met steenen gebombardeerd.

Er is een aanval gedaan op de pier, waarop de Amerikaansche vlag wapperde.

Het zou niet goed zijn, hierover licht heen te loopen. Reeds de omstandigheid, dat de pers het noodig gevonden heeft deze tijding te seinen, wijst op eene gebeurtenis van beteekenis, al moge de directie van de K. W. I. M. dan geen eigen berichten ontvangen hebben.

De staking schijnt tot buitensporigheden geleid te hebben, waarvan de omvang naar dit telegram niet te berekenen valt. Wij kunnen er dan ook niet veel van zeggen. Dat de troepen eraan te pas zijn moeten komen, doet vermoeden, dat men tot gewelddadigheden is overgegaan. Welke pier aangevallen is, kunnen wij uit het bericht niet opmaken. En wat die vreemde vlag daar wel deed!?

Dit hadden wij geschreven, toen wij het volgende officieele bericht, uit de Staatscourant overgenomen, lazen:

„Blijkens van den gouverneur van Curaçao ontvangen telegrafisch bericht hebben stakende bootwerkers op 17 dezer feitelijkheden gepleegd tegen den hoofdagent van de Stoomvaart Maatschappij Koninklijke West-Indische Maildienst; zij verwekten opstootjes, welke de politie gewapenderhand heeft onderdrukt en waarbij één doode en eenige gewonden zijn gevallen. Tegen den avond was de rust hersteld."

Onze meening, dat wij met iets ernstigs te doen hebben, wordt bevestigd. De aanval schijnt van het gebouw der K. W. I. M. op den heer Menkman persoonlijk overgeslagen te zijn.

Waarom komt dit bericht van de Regeering nu niet minder dan twee dagen na het particuliere?

Begrooting 1923.

Heel veel hebben wij over de behandeling der begrooting in den K. R. nog niet gezegd. In ons blad van 18 Mei l.l. spraken wij over de salarisherziening, openbare werken, openbare gezondheidsdienst, openbare leeszaal en boekerij, en onderwijsgelijkstelling. Eerstgenoemd onderwerp kwam nog eenige keeren ter sprake, terwijl wij een en ander ontleenden aan de nota betreffende den toestand der koloniale financiën en verleden week wezen op de groote lijn der „bezuiniging", die men wil volgen.

Als speciaal punt willen wij nog iets zeggen van de politie. Van de voorgenomen uitbreiding der politie met 25 man is niets gekomen. Bijna *f* 19.000.— is zoo bespaard. Gouverneur Brantjes is van meening, dat verbetering van den politiedienst niet door vermeerdering van personeel, doch door verbetering van het gehalte der manschappen moet worden bereikt. Hoe dat laatste gaan zal zonder uitbreiding moet nog blijken; het een *met* het ander zou gemakkelijker geweest zijn. Reeds is er op gewezen, dat voor *f* 900.—, als voorgesteld, niet veel gegadigden te krijgen zullen zijn. Maar de Gouverneur wil ook iets bereiken door een meer menschwaardig bestaan te geven, o.a. door invoering van het tweeploegenstelsel met meer en geregelder rusttijden. Later is intusschen gebleken, dat de meerdere vrije tijd ten deele zal moeten worden benut voor de door den nieuwen inspecteur begonnen en reeds weer gestaakte theoretische en practische opleiding.

Voorts zijn èn in de M. v. A. èn bij de openbare beraadslagingen vrij uitvoerig weerlegd de door ons vermelde bedenkingen tegen de uitzending van een ingenieur als directeur van openbare werken en die tegen de salarieering van den nieuwen directeur van den Openbaren Gezondheidsdienst.

Ten slotte is de geheele mondelinge behandeling der begrooting bijna in beslag genomen door de behandeling der amendementen, die waren voorgesteld, om de salarissen in overeenstemming te brengen met de voorstellen van den K. R. Daarbij is het soms warm toegegaan. De gemachtigde van den Gouverneur gaf geen kamp. Hoewel de amendementen reeds bij den aanvang zonder hoofdelijke stemming waren aangenomen, vroeg de heer Prakken toch telkens weer bij de artikelen naar de beweegredenen der salarisvoorstellen van den Raad. Den heer Gorsira verdroot dit al gauw; hij wees er op, dat niet de gemachtigde den Raad vragen had te stellen, maar hij die van de leden moest beantwoorden. Dit hielp niet en tot het bittere einde is men doorgegaan.

Bij amendement zijn de buitengewone uitgaven tot bevordering van den landbouw en tot verbetering van de veeteelt teruggebracht van *f* 50.000.— op *f* 10.000.— en een post van *f* 17.000.— voor verplaatsing der smederij van O. W. is geschrapt.

Handboek voor de kennis van Nederland en Koloniën.

Aldus heet eene uitgave van het departement van buitenlandsche zaken, samengesteld met medewerking van verschillende departementen van algemeen bestuur, zooeven verschenen. De vijf laatste bladzijden zijn aan Curaçao gewijd en bevatten in een kort overzicht heel wat wetenswaardigs.

Slechts twee opmerkingen:

De Koloniale Raad is niet een „vertegenwoordigend" lichaam. Eene bepaling als die van art. 92 van het Surinaamsche Regeeringsreglement ontbreekt voor Curaçao.

De betrekking van landbouwkundige te Willemstad bestaat niet meer.

Aruba.

De Gouverneur is van 6—12 Juni naar Aruba geweest, vergezeld van den Administrateur van Financiën.

Havenbeweging.

Gedurende de maand Mei liepen 99 stoomschepen onze haven binnen en 104 zeilschepen.

(*A. d. C.*)

Loodsgelden.

De Gouverneur heeft na het ongunstige eindverslag, waarvan wij mededeeling deden in ons blad van 22 Juni l.l., bakzeil gehaald. In eene „Nota naar aanleiding van het Eindverslag" wordt gezegd:

„Waar de Raad bij zijn Eindverslag blijft vasthouden aan het systeem van heffing der thans

vigeerende verordening en alleen eene percentsgewijze verhooging der bestaande loodsgelden aannemelijk acht, heeft de Gouverneur, schoon de voorkeur gevende aan het op meer moderne leest geschoeide tarief door de „Belastingcommissie" ontworpen, gemeend, teneinde blijk te kunnen geven van zijne bereidwilligheid om, voor zoover het van hem afhangt, met den Kolonialen Raad vruchtbaar samen te werken, de eer den Raad aan te bieden eene Nota van Wijzigingen, aan de wenschen van den Raad tegemoetkomend.

Waar met den dag de noodzakelijkheid tot versterking der geldmiddelen toeneemt, vertrouwt de Gouverneur, dat de Raad geen bezwaar zal maken tegen de voorgestelde verhooging der geldende tarieven met 50 pCt."

Ook de kwestie van het weigeren eener ligplaats in het Schottegat wordt nader besproken. Wat de M. v. A. niet deed vermoeden, blijkt nu, n.l. dat slechts eenmaal eene ankerplaats aan een schip werd geweigerd. Wij achten dit eene belangrijke zaak en geven daarom uitvoerig het antwoord van den Gouverneur:

„Het eenige schip, waaraan een ankerplaats is geweigerd, was het Italiaansch stoomschip „Ansaldo VIII" en hiervoor bestond er een grondige reden. Het schip was diep geladen, had een defect aan de machines en was ongeveer 125 M. lang, en had, om behoorlijk geankerd te kunnen worden, minstens 100 M. ketting noodig, zoodat het achterschip ruim 200 M. van het anker af lag. Bij rondloopende wind, b.v. van Noord naar Oost, Zuid Oost, zou dit schip met het achtergedeelte een cirkel of een segment kunnen beschrijven met een straal van ruim 200 M. en ongetwijfeld aan den grond of tegen den wal zwaaien, met alle ernstige gevolgen daaraan verbonden. Was de „Ansaldo VIII" in staat geweest zelf te verstoomen, dan zou er geen gevaar behoeven te ontstaan bij rondloopende wind en kon ook minder ketting voor het verankeren worden gebezigd.

Wanneer men de foto's beziet, genomen tijdens het in het Schottegat liggen van een eskader, dan valt het al dadelijk op, dat zelfs een grooter aantal schepen een veilige ligplaats had kunnen vinden. Was aan het Schottegat intusschen geen ruimte onttrokken voor ondernemingen ter plaatse, dan zou ook heden nog dat water een zelfde of een grooter aantal schepen kunnen bergen. Thans is evenwel het Schottegat geen ankerplaats zonder meer, doch het is nu meer een vaarweg geworden en wel voor groote stoomschepen.

Voor het veilig aanleggen aan- en het afvaren van den Emma-, Juliana-, Wilhelmina- of Prins Hendriksteiger, of wel de steigers A., B., C., D. en E. is ruimte noodig en mogen, om die reden, geen ten anker liggende vaartuigen het reeds moeilijke werk in den weg staan.

Dat dit ook door particulieren wordt ingezien, kan wel blijken uit het feit, dat, toen er bericht kwam dat een stoomschip aan den Prins Hendriksteiger zou moeten aanleggen, een verzoek werd gedaan om de „Maracay," die op een 100 M. afstands van genoemden steiger geankerd lag, te doen verhalen, omdat dat schip vóór dien steiger hinderlijk lag. Aangeteekend zij, dat de „Maracay" toen ongeveer ter plaatse, waar vroeger het stationschip ankerde, lag.

De vraag of een eskader bij voorkomende gelegenheden een ligplaats in deze haven zou kunnen vinden, kan bevestigend worden beantwoord. Een ankerplaats voor 8 à 10 kleine oorlogsschepen is te vinden, niet echter op de plaatsen waar bij vorige gelegenheden eskaders werden geankerd, maar aan de steigers of kaden. Vooral klemt dit voor meer moderne, dus grootere schepen.

Voor korten tijd zal een groot schip ook wel een ligplaats in het Schottegat kunnen vinden, wanneer zekerheid bestaat dat de ligging van dit schip het manoeuvreeren in den vaarweg niet zal belemmeren".

Uit den Verren Vreemde.

Het Palestina-mandaat.

De Raad van den Volkenbond is half Juli te Lond[en] bijeengekomen. Als voornaamste punt vond hij op [de] agenda de vaststelling van de mandaten, t.w. dat v[an] Frankrijk voor Syrië, Libanon, een gebied in Oost-Afri[ka], Togo en Kameroen; van België voor een ander deel v[an] Oost-Afrika; van Groot Brittannië voor zijn gedeelten [van] Togo en Kameroen, voor Tanganjika en Kenya, alsmede la[st] *not least* voor Palestina. Deze vaststelling had in Febru[ari] 1921 reeds tot de destijds te behandelen punten behoo[rd], maar een protest van de Amerikaansche regeering, [die] zonder tot den Volkenbond te behooren, toch wil meespre[ken] als dit in haar kraam te pas komt, had toen tot uits[tel] verplicht. De onderhandelingen van de betrokken mog[end]heden met Washington hadden nu eindelijk tot overe[en]stemming geleid, behalve voor de verhoudingen in de Me[]sopotamië-kwestie, die hangende blijft.

Wij hebben t.d.p. meermalen gelegenheid gevonden [] in herinnering te brengen, dat een voorloopig aangewe[zen] mandataris zelf een ontwerp maakt voor den tekst wa[arin] het definitieve mandaat zal zijn vervat. Dit ontwerp ko[mt,] nadat het, voor zoover noodig, door de betrokken stat[en] leden van den Volkenbond, in behandeling is genomen, [ten] slotte bij den Raad van den Volkenbond. Behalve de bov[en] vermelde mandaten zijn er andere toegewezen in Z.W. Afrika en in de Stille Zuidzee, maar in Londen ging [het] om de vermelde. Door het voorafgegane overleg vlotte [de] afdoening in het algemeen goed, dit gold echter niet v[oor] het mandaat over Palestina, dat veel voetangels en kle[m]men op te ruimen gaf, en voor dat van Syrië, hoe eenvou[dig] of dit ook leek. Men weet het, Palestina zou niet eenvou[dig] aanvaard worden zooals het was, om dan in min of me[er] spoedige evolutie in de richting van zelfstandigheid [te] worden ontwikkeld, maar minister Balfour had in 19[17] reeds de bedoeling uitgesproken om er den Joden een ei[gen] tehuis, een eigen bestaan, een nationalen staat te bezor[gen]. De benoeming van Sir Herbert, een Israëliet, tot een gouverneur-generaal, zette dadelijk de bakens in die ric[h]ting uit. Frankrijk en Italië stemden toen daarmede [in]. Ternauwernood was echter deze eerste zet gedaan, of v[an] alle zijden kwamen bezwaren op.

De Britsche regeering had de bewaking van de heili[ge] plaatsen toegedacht aan een comité samengesteld uit v[er]tegenwoordigers van de verschillende godsdiensten, im[mers] zoowel joden, als moslemin, als christenen, van alle k[er]ken, hechten aan die heilige oorden. Het Vatikaan k[wam] hiertegen in verzet. In Mei 1922 richtte Kardinaal Gasp[arri] namens den Paus, een formeel protest tot den Volke[n]bond, zoowel tegen de bevoorrechte plaats aan de Isr[aëlieten] lieten toegedacht, als tegen de wijze van samenstelling v[an] dit comité.

De Arabieren, die Palestina als hun land beschouw[en], kwamen onder allerlei vorm in verzet tegen het Britsc[he] voornemen. Een delegatie van Arabieren is sedert Augus[tus] 1921 druk doende om in Europa stemming te maken teg[en] het ontwerp Britsche mandaat. Onder Moesa Kiazim pa[sja] el Hoesseini is zij vooral te Londen en te Genève werkza[am] gebleven. Zij heeft het zoover weten te brengen, dat [zij] aan den R. v. d. V. tijdens diens zitting te Londen, e[en] petitie kon overhandigen, mede onderteekend door ve[r]scheidene leden van Hooger- en Lagerhuis, om een nieu[w] uitstel verzoekend voor de behandeling van het manda[at]. Op allerlei wijzen hebben de Arabieren in Palestina [] uiting gegeven aan hun wrevel tegenover de vreemde [in]menging en indringing, van het persoonlijk plagend op[]treden, tot de groote werkstaking toe.

Tusschen deze zaken door is veel agitatie gewekt in ver[]band met de plannen van ing. Rütenberg, een Russ. jood (wien men de neiging toeschreef de Duitsche nijverheid te bevoorrechten), om de waterkracht van Palestina in elec[]trischen stroom om te zetten.

In Amerika bestaat bij velen sympathie voor de vestiging van het nationaal joodsche tehuis, maar de regeering, die daarnaast ook aandacht aan economische belangen, die [] niet zoo dadelijk deden toeslaan. Zij vergde en verkreeg

Gelijkstelling voor den handel van alle naties, hetgeen Engeland gelegenheid ontneemt om zijn mandaatrechten in voorrechten om te zetten.

Onder de joden zelf zijn twee stroomingen. De bezadigden weten het verkrijgen van een bescheiden zelfstandige plaats in de groote Arabische gemeenschap (700.000 z.) te waardeeren, de orthodoxen daarentegen wilden van geen zelfheid hooren, zij zouden wenschen Palestina tot een joodschen staat te maken. Het Zionisme en de joodsche immigratie is voor hen minder een zaak van utiliteit en menschlievendheid, dan van godsdienst.

Eigenaardig is dat, evenals in Britsch-Indië, hindoe en mohamedaan, en op de grens van Europa en Azië bolsjewik en mohamedaan elkander gevonden hebben, niettegenstaande zij zich *au fond* vijandig voelen in denken, willen en verlangen, nu in Palestina ook mohamedaan en katholiek samengaan, zich zelfs in clubs vereenigen tot een anti-Zionistische beweging.

In afwachting van de vergadering van den R. v. d. V. achtte de Britsche minister van koloniën het raadzaam alle partijen duidelijk te maken, hoe hij zich de verhoudingen in Palestina denkt, indien het mandaat vastgesteld wordt. Zoo vernamen wij 't volgende: Palestina zal niet zoo joodsch worden, als Engeland Engelsch is. De joden hebben het recht zich in Palestina te vestigen, zij behoeven er zich dus niet als geduld te beschouwen. De mandataris denkt er niet aan het Arabische volk, zijn taal of zijn cultuur in eenig opzicht achter te stellen. Alle vaste bewoners van Palestina zullen van Palestijnsche nationaliteit zijn. Een wetgevende raad zal voor het geheele land en het geheele volk worden ingesteld. Het Zionistische bestuur heeft als zoodanig geen recht om deel te nemen aan de regeering, het zal alleen de eigen aangelegenheden, binnen aan te geven grenzen, zelfstandig behartigen. De immigratie zal zich naar de economische draagwijdte van het land hebben te regelen. Het is nog wel de verklaring van Balfour van 1917, maar verdund. In dezen zin had de minister van koloniën dd. 3 Juni reeds een schrijven gericht aan den Uitvoerenden Raad der Zionistische Wereldorganisatie. De voorzitter Dr. Weizmann heeft, uit naam van die organisatie, geantwoord met die opvatting overeen te stemmen. Zoodoende zijn de verschillende zienswijzen meer tot elkander gebracht.

Lord Balfour, die zelf Groot Brittannië in den Raad van den Volkenbond vertegenwoordigt, daar ook verklaren dat zijn regeering en die van de Vereenigde Staten ten opzichte van het Palestina-mandaat tot volle overeenstemming gekomen zijn, toch bleek 't ontwerp nog op bezwaren te stuiten. Italië kwam nieuwe moeilijkheden opwerpen, het wilde de voldoening in verband brengen met de regeling van zekere aanspraken in Klein-Azië. Intusschen is in Italië de ministerieele crisis ingetreden. Maar voordat deze toestand intrad, hoorde men reeds dat deze hindernissen wel uit den weg te ruimen zouden zijn; ook zou het Vatikaan zijn verzet hebben opgegeven, dank zij de ingelaschte bepaling, dat de christelijke vertegenwoordiger in het comité voor de heilige plaatsen een lid van den latijnschen stam moet wezen.

Ten slotte heeft de R. v. d. V. alle mandaten bekrachtigd, maar toch treden hiermede die betreffende Palestina en Syrië nog niet in werking. Er blijft een vergelijk betreffende Syrië te treffen tusschen Italië en Frankrijk. Met het oplossen der ministerieele crisis in Rome zal dit geschil zonder twijfel spoedig zijn te vereffenen. Hiermede zal dan automatisch zoowel 't mandaat over Syrië als dat over Palestina ingaan. In hoever de Arabieren de agitatie in Palestina zullen opgeven, zal nog moeten blijken.

Les grands chefs maures.

Om een denkbeeld te geven van de wijze waarop de organisators van de Koloniale Tentoonstelling in Marseille de wederkeerige aantrekkelijkheid weten toe te passen, maken wij hier melding van de aankondiging van de komst der Afrikaansche hoofden. Zijn deze grooten uitgenoodigd om zich te komen vergasten aan hetgeen bijeen is gebracht uit de overzeesche gewesten onder Fransche vlag en om te zien hoe de producten uit hun land hier verwerkt worden, omgekeerd moet hunne tegenwoordigheid een der aantrekkelijkheden worden, die actualiteit blijven geven aan de groote kermis. De Fransche bladen hadden artikelen onder het opschrift: *Les grands chefs maures arrivent!* Hunne namen werden opgesomd, zooals wij ze hieronder weergeven, als staaltje van deze verwelkoming en reclame, want het is een voorbeeld uit velen. Als een gouverneur-generaal, een resident-generaal, een vorst, prins of hoogwaardigheidsbekleeder een bezoek aan de tentoonstelling brengt, wordt dezelfde methode, ietwat naar de omstandigheden gewijzigd, toegepast.

Voor Senegal: Fara Biram officier in het legioen van eer, opperhoofd van Ros-Merunaghen; Abdoel Salam Kane r. i. h. l. v. e., hoofd van Dagana Boena; N'Draye, o. i. h. l. v. e., opperhoofd van Saniokhor; Ely Manel Fall, ridder i. h. l. v. e., hoofd van het kanton M'Bayar; Tidiar Amadoe M'Diaye, r. i. h. l. v .e., hoofd der oostelijke provinciën; Aladji Abdoe Kane, r. i. h. l. v. e., maraboet van Kaolack.

Voor Soedan: Abderraman Barete Senonfo, hoofd van Kaboila-Samba; Tiemodo Traore, hoofd van Bargoela-Sidiki; Diassana Farka, hoofd van Tenedi-Bokari; Maiga Soerkaye, hoofd van Hombori; Ko Tiero Bambara, hoofd der Somonas van Sego.

Voor Mauritanië: Baila Biram Vane, hoofd der provincie Lac Abyes; Cheik Khoena, schoonzoon van Cheid Sidia.

Voor Opper-Volta: Tonga Doegakoeni, hoofd der provincie Mossi.

Voor Dahomey: Degon Aho en Aonaghe, broeder en zoon van Behanzin; Hodonoe, hoofd van Oeidah; Djabose, hoofd van Allada; Hoemssoemoe, hoofdezoon.

Voor de Ivorenkust: Chon Conlibaly, r. i. h. l. v. e., hoofd van Kiémbara; Baroengo Conlibaly, hoofd van Sinematiali.

Voor Guinea: Bokar Biro, r. i. h. l. v. e., hoofd van Téré; Namory Keita, hoofd van Amana; Koeya Fode, hoofd van Taboensoe.

Allen reizen met een gevolg, zooals dit bij hun waardigheid past. Binnen de tentoonstellingruimte zijn tenten opgeslagen.

„Ils y vivront comme dans leur habituel campement", verklaart 't geduldige papier. Een aparte keuken bereidt het eten naar hun smaak. Ook dit alles maakt deel uit van de groote parade, waarvan men in wederzijdsche richting grootsche uitwerking verwacht.

Terwijl de illustratiën geheel Frankrijk in de gelegenheid stellen de figuren der groote Moorsche chefs te bewonderen, waarbij de verdiensten, welke meerderen onder hen tijdens de oorlogsjaren voor het moederland hebben gehad, in welsprekende bewoordiging worden vermeld, hebben vele steden en hieronder Parijs natuurlijk in de eerste plaats, ook de gelegenheid gekregen de zwarte vrienden van het grootere Frankrijk aan gene zijde van de zee te bewonderen en toe te juichen.

Mededeelingen.

Van het Dagelijksch Bestuur der Vereeniging:

WERKKRACHTEN TEN BEHOEVE DER KOLONIEN.

Oost- en West-Indische werkgevers hier te lande worden uitgenoodigd om, wanneer in de vervulling van betrekkingen moet worden voorzien, hiervan mededeeling te doen aan het Informatiebureau der Vereeniging „Oost en West", Heulstraat 17, Den Haag.

BEKENDMAKING.

Tot het einde dezer maand wordt door den kunstschilder Eland eene tentoonstelling van een 60-tal Indische schilderijen gehouden, van Java en Sumatra, in de zalen van het Parkhotel „Vreugd en Rust" te Voorburg.

CONCEPT-NOTULEN

van de Hoofdbestuursvergadering, gehouden op Zaterdag 15 Juli 1922, des namiddags ten 1 ure, in het Hotel Americain te Amsterdam.

Aanwezig de leden mr. W. Sonneveld, Voorzitter, F. van Peski, J. P. Th. J. Brondgeest, F. E. Luitjes, mej. Johanna van der Schuijt en F. H. A. van der Brugh, Secretaris-Penningmeester.

Afwezig: de dames-leden M. ten Bosch-Bosscher, A. Dijk-Bruijn van Rozenburg en M. C. Clifford Kocq van Breugel-Roelofs, de heeren-leden R. Zuijderhoff, H. J. M. Baumann, T. Gerdes Oosterbeek, J. A. van Hamel, Z. G. Ph. Margella, G. Calkoen en Dr. H. H. Zeylstra.

De Voorzitter opent op het aangegeven uur de vergadering. Z.H.E.G. heet de aanwezige leden van het Hoofdbestuur welkom, maar spreekt dan zijne teleurstelling uit over de slechte opkomst der overige leden van het Hoofdbestuur. In de hoop en verwachting, dat dit feit geen invloed zal hebben op de behandeling van zaken, gaat spreker over tot punt 1 der agenda: De notulen der vorige H.B.-vergadering. Aangezien deze zijn bekend gesteld in het K. W. No. 19 van 11 Mei 1922, wordt geen voorlezing verlangd.

Punt 2: Exploitatie Kol. Weekblad. Bij dit punt zet de Voorzitter de huidige toestand nogmaals in den breede uiteen. Niettegenstaande de exploitatie van het Weekblad voor dit jaar verzekerd was, doordat de Firma Ten Hagen geen gebruik had gemaakt van haar recht om per 21 December 1921 het contract op te zeggen en dienaangaande ook overigens niets van die zijde werd vernomen, ontving het Dag. Bestuur plotseling, op 13 Maart l.l., een schrijven, waarbij werd medegedeeld, dat de exploitatie van het K. W. over 1921 der firma een verlies had opgeleverd van ± *f* 9000,

BESCHIKBAAR.

op grond waarvan zij verzocht om kwijtschelding der restitutie aan de vereeniging van ƒ 3000 ter bestrijding der redactiekosten, terwijl de firma voorts in overweging gaf om de porti, welke op het blad drukten, door de leden zelven te laten vergoeden. Het antwoord van het Dag. Bestuur, dat daartoe door het H.B. ter vergadering was gemachtigd, luidde, in tweede instantie, dat aan de Algemeene Vergadering zou worden voorgesteld om ƒ 1500, dus de helft der redactiekosten, te doen vervallen, geldende deze maatregel slechts voor het kalenderjaar 1922. Op dit voorstel, zoo vervolgt de voorzitter, zal zoo straks de goedkeuring der Algemeene Vergadering worden gevraagd en tevens de machtiging om de verdere behandeling dezer aangelegenheid over te laten aan de prudentie van het Dag. Bestuur. Aldus besloten, nadat nog van gedachte gewisseld was over de eventueele uitgave van een maandblad, over het met een andere vereeniging gecombineerd uitgeven van een blad en zelfs over het opheffen van het Orgaan, een maatregel, waartoe men, naar de meening van den Secretaris, niet dan zeer noode zou moeten overgaan.

Bij de rondvraag verleent de Voorzitter het woord aan den Secretaris om verslag te geven van den stand van zaken in de afdeeling Groningen. Aan de hand van feiten en data, waaruit blijkt dat het Bestuur dier afdeeling ten eenenmale in gebreke blijft aan zijn verplichtingen te voldoen, waardoor stoornis is ontstaan in den algemeenen gang van zaken, betoogt de Secretaris, dat het prestige van het Hoofdbestuur eischt dat worde ingegrepen, door officieele opheffing der afdeeling of op andere wijze, gelijk hij bereids in een vergadering van het Dag. Bestuur had te kennen gegeven. De overige leden in het Dag. Bestuur zijn van meening, dat tot het opheffen eener afdeeling eerst dan moet worden overgegaan, indien alle andere middelen om haar in stand te houden falen, wat naar des Secretaris' meening hier het geval is, tenzij van andere zijde dan die van den Secretaris wellicht nog eenige aanraking met de afdeeling is te verkrijgen. De heer Van Peski wil zich hierover gaarne eens beraden na inzage der algemeene ledenlijst, terwijl de heer Brondgeest in overweging geeft om, indien geen voeling wordt verkregen, de quitantiën voor verschuldigde contributie rechtstreeks van het Hoofdbestuur te doen uitgaan, opdat aldus blijke wie aldaar lid is en blijft.

Verder niets meer aan de orde zijnde, sluit de Voorzitter de vergadering.

Van het Informatie-Bureau:
(Heulstraat 17, Den Haag).

VOOR DEN INDISCHEN DIENST ZIJN BESTEMD:

D. H. Burger, Archimedesstraat 147, 's-Gravenhage; L. A. M. Visser, Grootzand 75, Sneek, beiden als administratief ambtenaar B. B.;

J. C. Jansz, 1e Constantijn Huijgensstraat 66, Amsterdam, als adjunct-Gouvernements-Accountant.

UITZENDING VOOR DEN NEDERLANDSCH-INDISCHEN STAATSDIENST.

Voor de na te noemen betrekkingen bij 's lands dienst in Nederlandsch Oost-Indië, waarin moet worden voorzien door uitzending vanwege het Departement van Koloniën, bestaat thans gelegenheid tot mededinging:

Ambtenaar bij de rechterlijke macht (Doctorandi in het Nederlandsch recht of in de Nederlandsche rechtswetenschap, die geslaagd zijn in het examen bedoeld bij art. 141, 2de lid, der Hooger-onderwijswet).

Ambtenaar bij den bureaudienst (Doctorandi in het Nederlandsch recht of in de Nederlandsche rechtswetenschap).

Leeraren in de Nederlandsche taal.
Leeraren in de wis- en natuurkunde,
Leeraren in de geschiedenis,
Leeraren in de aardrijkskunde,
Leeraren in de plant- en dierkunde,
Leeraren in de Duitsche taal,
Leeraren in de Fransche taal, allen volledig bevoegd.
Onderwijzer(es) bij het openbaar lager onderwijs.
Onderwijzer met de hoofdakte en lagere akte wiskunde voor het meer uitgebreid lager onderwijs.
Onderwijzer bij het landbouwonderwijs.
Twee directrices bij de militaire hospitalen.
Verpleegster 1ste klasse bij het krankzinnigenwezen.
Verpleger 1ste klasse voor de militaire hospitalen.
Verpleegster 1ste klasse voor de operatiezaal.
Opzichter voor den waterstaat en de burgerlijke openbare werken (gediplomeerden).
Opzichter voor de landsgebouwen (gediplomeerden).
Bij den dienst der Staatsspoorwegen:

Opzichter werkplaats voor afd. locomotiefstelplaats en rij- en voertuigbouw en afd. instrumentmakerij.

Bij den dienst der Staatsspoorwegen (in tijdelijken dienst):
Technicus voor electro-zwakstroom.
Gouvernements-accountant in vasten dienst.
Contractswerkman-ketelscheepmaker en contractswerkman-smid voor het marine-etablissement te Soerabaja.

Zij, die voor uitzending tot een dezer betrekkingen in Nederlandsch Oost-Indië in aanmerking wenschen te komen, kunnen zich tot het verkrijgen van inlichtingen wenden tot de 9de Afdeeling, onderafdeeling B, van het Ministerie van Koloniën.

Mutaties van 19 tot 26 Juli 1922.

Nieuwe Leden.

J. Rijkse, Leeraar Mulo, Tondano (Menado), ƒ 5.
A. P. G. Hens, Gewestelijk Secretaris B.B., Den Haag, Ieplaan 49, ƒ 5.

Afschrijven.

F. Fokkens, oud-Resident, Scheveningen, Zeekant (overleden).
Mej. A. P. Coelen, Onderwijzeres, Poerwokerto.

Adresveranderingen.

P. J. van Gulik, Ass.-Resident, Den Haag, van: Frankenslag 334 naar: Ant. Duyckstraat 110.
Ph. K. M. Klasing, Adm. s.f. „Porrong", van: Sidoardjo naar: Den Haag, Gr. Hertoginnelaan 176, ƒ 6.
C. A. Hauber, Werktuigkundige Gouv. Marine, van: O... leh naar: Amsterdam, 2e Constantijn Huijgensstr. 66, ƒ...
J. J. Gleenewinkel Kamperdijk, Contr. Pandhuisdienst, van: Cheribon naar: Den Haag, 2de Schuijtstraat 117, ...
H. L. R. Schilling, Ass.-Resident, van: Toeloengagoeng naar: Den Haag, Statenplein 1, ƒ 5.
H. J. Hartgers, Onderw. 1e kl., van: Solo naar: Vroomhoop.
H. Th. Weehuizen, Inspecteur van Arbeid, van: Weltevreden naar: Scheveningen, Harstenhoekweg 82, ƒ 2.50.
L. C. Westenenk, Gouverneur S. O. K., van: Medan naar: Deventer, Bergschild 37.
D. van Reijendam, Ambt. Gouv. Telefoondienst, van: Weltevreden, Hoofdbureau Telegraaf- en Telefoondienst naar: Telok-Betong.
Mr. G. A. van Schouwen, Voorzitter Landraad, van: Weltevreden, Dep. v. Justitie, naar Bangkalan (Madoera).
N. Beets, Controleur B. B., van: Weltevreden, Dep. B. B. naar: Koedoes.
D. P. F. Mars, 1e Luit. Inf., van: Salatiga naar: ...nokromo, Officiers-Kampement D 3.
W. van der Valk, Hoofdopziener 's Lands Mijndienst, van: Den Haag, Tasmanstraat 110, naar: Weltevreden, ... Wiechert 11.
W. A. Braspot, Kapitein Inf., van: Den Haag, Sch...straat 312, naar: Bandoeng, D. v. O.
Hoofdbestuur Kon. Ned. Ver. „Onze Vloot", Den Haag, van: Spui 28B naar: Javastraat 25.
C. A. Goldenberg, van: Hotel Kurhaus, Scheveningen (tijdelijk adres) terug naar: Deventer, Noordenbergsingel ...

Opgave van Leden der Vereeniging „Oost en West" die zich beschikbaar stellen voor het geven van privaatlessen in Indische Talen, Staats- en Strafrecht.

A. H. J. G. WALBEEHM, Witte Rozenstraat 54, Leiden. — Javaansch. — Maleisch.
Mr. E. RIJKE, Witte Singel 46, Leiden. — Staatsinstellingen van Ned. O.- en W.-Indië. — N.-I. Strafrecht. — N.-I. Strafvordering. — Madoereesch. — Javaansch. — Maleisch.
J. J. F. SCHREUEL, Gepens. Assist.-Resid., Vogelkersstraat 1, Den Haag. — Maleische taal en letterkunde.
A. H. JANSEN, Hamerstraat 25, Bussum. — Maleisch (grammatica, correspondentie, spreken); geeft les te: Bussum, Naarden, Weesp, Amsterdam, Hilversum, Baarn, Laren, 's-Graveland.
H. J. VERMEER, Jan van Riebeekstraat 43, Den Haag. — Maleische omgangstaal voor de praktijk.

Leden, die in deze opgave opgenomen wenschen te worden, kunnen zich opgeven aan den Secretaris der Vereeniging, Heulstraat 17, 's-Gravenhage en Secretaris afdeeling Den Haag Laan van Meerdervoort 187.

Vereeniging „OOST en WEST".

HOOFDBESTUUR: Heulstraat 17, 's-GRAVENHAGE.

STUDIE-COMMISSIE. Jongelieden. Ouders of Voogden van alle landaarden in Oost- en West-Indië, die **gratis hulp** wenschen voor het zoeken van kamers of kosthuizen, voor afhalen van boord, voor toezicht op de studie, voor beheer van gelden, enz. ten behoeve van hun kinderen of pupillen, kunnen zich — onder opgave van de noodige gegevens — wenden tot het Bureau der Gedelegeerden der Studie-Commissie. Adres: Prins Mauritsplein 23, Den Haag.

INFORMATIE-BUREAU ten behoeve van personen, die een werkkring zoeken in Nederl. Oost- of West-Indië of daartoe hunne kinderen of pupillen willen opleiden, ook voorlichting verstrekkende op elk gebied aan personen van Indië komende of aanraking met Indië zoekende. Men wende zich tot den Secretaris, Heulstraat 17, 's-Gravenhage, Telef. H. 4519, Bureau-uren 10—12 v.m. en 2.30—4 n.m. Schriftelijke verzoeken om inlichtingen zonder bijvoeging van porto voor de beantwoording worden als regel buiten beschouwing gelaten.

TEHUIS VOOR INDISCHE STUDENTEN, Prins Mauritsplein 23, Den Haag. Gelegenheid voor Studeerenden van alle landaarden uit Oost- en West-Indië tot logeeren, koffiedrinken en dineeren; logeeren f 1.50, noenmaal f 0.75 en diner f 1.—. Aanvragen te richten aan den heer J. C. Hietink, Directeur.

TEHUIS VOOR NEDERLANDSCH-INDISCHE BEDIENDEN, „Persinggahan", van Boetselaerlaan 2, 's-Gravenhage, waar Nederlandsch-Indiërs een tijdelijk onderkomen en hulp en raad kunnen vinden. Indische bedienden, die met een familie naar Indië willen terugkeeren, een dienst zoeken of van dienstbetrekking willen veranderen, wenden zich tot den Directeur, den Heer F. de Munnik, Telef. Scheveningen No. 248.

*** Bij het INFORMATIE-BUREAU van de Vereeniging „Oost en West", Heulstraat 17 en de Firma MARTINUS NIJHOFF, Lange Voorhout 9, Den Haag, zijn de navolgende werkjes verkrijgbaar:

a. 1. **Een boekje over onze Oost voor hen, die er niet geweest zijn.** (Tweede druk).
Prijs: **f 0.50** per exemplaar en f 0.04 frankeerkosten.
2. Onze Oost. II. **Iets over den Inlander en zijn Zieleleven,** door T. J. Bezemer.
Prijs: **f 0.05** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

b. Onze West Tweede druk bestaande uit:
1. **De Kolonie Suriname,** door Fred. Oudschans Dentz;
2. **De Kolonie Curaçao,** door Mr. B. de Gaay Fortman.
Prijs: **f 0.50** en f 0.06 frankeerkosten.

c. Staats- en particuliere betrekkingen in onze Overzeesche Bezittingen: Werkkring en Vooruitzichten.
No. I. **De Bestuursambtenaren in Nederl.-Indië.** (2de, geheel omgewerkte druk met 8 foto's.)
Prijs: **f 0.75** per exemplaar en f 0.06 frankeerkosten.
No. II. **De Geëmployeerde bij de Javasuiker-Industrie.** (2de verbeterde druk).
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.04 frankeerkosten.
No. III. **De Rechterlijke Ambtenaar in Nederlandsch-Indië.** (2de verbeterde druk).
Prijs: **f 0.50** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.
No. IV. **De Ingenieur in Nederlandsch-Indië.** (2de verbeterde druk).
Prijs: **f 0.75** per exemplaar en f 0.04 frankeerkosten.
No. V. **De Ambtenaar bij het Boschwezen in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.04 frankeerkosten.
No. VII. **De Vooruitzichten van den Nederlandschen Arts in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.06 frankeerkosten.
No. VIII. **De Ambtenaar bij den dienst der in- en uitvoerrechten en accijnzen in N.-Indië.**
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.04 frankeerkosten.
No. IX. **De Ambtenaar bij de Gouvernements-Marine in Nederl.-Indië.** (2de verb. druk.)
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.04 frankeerkosten.
No. X. **De Ambtenaar bij den Post-, Telegraaf- en Telefoondienst in Nederl.-Indië.**
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.06 frankeerkosten.
No. XI. **De Geëmpl. bij de Rubber-(caoutch.) cultuur en bij eenige Bergcultures in N-Indië.**
Prijs: **f 0.40** per exemplaar en f 0.04 frankeerkosten.

d. **Emancipatie-Toespraak** door Th. A. C. Comvalius. Prijs: 1 ex. f 0.25, porto f 0.04.
e. **„Ontwaakt".** Ter nagedachtenis aan Corn. W. Blijd, door Th. A. C. Comvalius te Paramaribo.
Prijs: **f 1.50.**

N.B. Beleefd verzoek bij bestelling het kostende vooraf per postwissel toe te zenden aan het INFORMATIE-BUREAU, Heulstraat 17, 's-Gravenhage.

Bovenstaande werkjes zijn ook verkrijgbaar bij den Hoofdvertegenwoordiger der Vereeniging in Ned.-Indië, den Heer Mr. K. FAUSER, Solo, residentie Soerakarta, Java.

Afdeeling 'S-GRAVENHAGE.

Aan het Bureau **Laan van Meerdervoort 187,** zijn van **10—12** en van **2—4** uur (uitgezonderd Zaterdagsmiddags) inlichtingen te bekomen omtrent de volgende personen die werk zoeken voor:

- Muziek- en Zanglessen.
- Teeken- en Schilderlessen.
- Lessen in Moderne Talen.
- Fransche-, Duitsche-, Engelsche- en Italiaansche Conversatielessen.
- Opleiding admissie examen H.B.S. en Gymnasium.
- Schrijf-, Type- en Vertaalwerk.
- Lessen in Machineschrijven en Stenografie.
- Dame als Hoofd — of Hulp in de huishouding.
- Kinderjuffrouw in Indië.
- Indische Massage en Manicure, uitsluitend voor Dames en Kinderen.
- Zweedsche gymnastiek, Heilgymnastiek, enz., uitsluitend voor Dames en Kinderen.

Deze inlichtigen zijn ook te verkrijgen op schriftelijke aanvraag.
Aan bovengenoemd adres zijn ook inlichtingen te bekomen omtrent Families, die zich belasten met de Opvoeding van kinderen, omtrent Hotels, Pensions, Inrichting, Medische Hulp, Onderwijs, enz.